

הלכות שבת פרק ח' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום שיעור — רמב"ם הלכות שבת פרק ח'

הקדמה ומבנה של פרק ח'

בפרק ז' מנה הרמב"ם את ל"ט אבות מלאכות, והסביר את הקטגוריות של **אבות ותולדות**. תולדות הן מלאכות הנובעות מאב מלאכה באמצעות הפשטה (אבסטרקציה) של עיקר המלאכה. למשל, **בונה** אינו רק בניית בית, אלא חיבור חלקים — לכן עשיית גבינה היא תולדה של בונה.

חידוש חשוב על מבנה הרמב"ם

הרמב"ם **הפריד** בין מלאכות דאורייתא (פרקים ז'-כ') לבין מלאכות דרבנן / שבותים (מפרק כ"א ואילך). כאשר לומדים כאן חורש, לומדים **ים** רק את דיני התורה; גזירות חכמים הקשורות לחורש (כמו כיבוד קרקע, שבירת גומות) באות רק מאוחר יותר. הרמב"ם סובר שזה **חשוב מאוד** לדעת מה הוא דאורייתא ומה דרבנן, כדי שלא להתבלבל.

איסורי דרבנן הם כמו "נכדים" — קשרים רחוקים יותר לאב המלאכה. אם הקשר היה קרוב, זה היה כבר אב או תולדה מדאורייתא. אבל לעתים קרובות לא ברור מדוע משהו הוא רק דרבנן ולא תולדה.

כמו כן מצוין **שכמעט כל מלאכה מתחילה בשיעורה** — כמה צריך לעשות כדי להתחייב (אף שחצי שיעור גם אסור).

הלכה א: חורש — החורש כל שהוא חייב

אב מלאכה: חורש

הרמב"ם: "החורש כל שהוא חייב."

פשט: מי שחופר באדמה — אפילו מעט — חייב מדאורייתא. לחורש אין שיעור מינימלי.

חידושים:

- אם כל שהוא, מה המינימום? צריך לפחות שיהיה לזה **שם גומא** (בור) — אם מזיז גרגר חול לא קרה כלום. "כל שהוא" אינו ממש כל תנועה, אלא צריך להיות **בגדר חורש** — אבל שיעור ספציפי אין.

תולדות חורש

הרמב"ם: "המנכש בעיקרי האילנות, והמקרסם עשבים, והמזרד את הסריגים — כדי ליפות את הקרקע — ושיעורו כל שהוא, חייב."

פשט: שלוש תולדות חורש:

1. **מנכש בעיקרי האילנות** — ניקוי סביב שורשי עצים.

2. **מקרסם עשבים** — עקירת עשבים רעים.

3. **מזרד את הסריגים** — גיזום ענפים מעצים.

כל שלושתן **כדי ליפות את הקרקע** — לשפר את האדמה, והשיעור הוא כל שהוא.

חידושים:

1. **מדוע מקרסם עשבים תולדה של חורש ולא קוצר?** לכאורה, כשמסתכלים על **המעשה** (עקירת צמח), זה נראה כמו **קוצר** (חיתוך ממקום גידולו). אבל לא מסתכלים איך המלאכה **נראית**, אלא מה היא **עושה** (הפועל יוצא). בקוצר רוצים את הצמח עצמו (כמו תפוח); כאן רוצים **לשפר את האדמה** — לכן זה חורש.

2. **מדוע מקרסם עשבים אינו תולדה של זורע?** אפשר היה לומר שעקירת עשבים רעים עוזרת לצמחים האחרים לגדול טוב יותר, שזה ענין של זריעה. אבל כאן לא מדובר בעזרה לצמחים אחרים, אלא בשיפור הקרקע עצמה.

3. **מזרד את הסריגים** — לפי הגאונים, פירושו גיזום ענפים כדי שיונחו על האדמה (לא לטובת העץ, כי זה אולי היה זריעה, אלא לטובת האדמה).

משוה פני השדה

הרמב"ם: "המשוה פני השדה — כגון גורן שהיה בו תל ורידדו, או שהיה בו גאי ומילאו — חייב משום חורש. ושיעורו כל שהוא."

פשט: מי שמישר שדה — למשל הוריד תל או מילא שקע — חייב משום חורש, כל שהוא.

חידושים:

1. **הבדל בין משוה פני השדה לתולדות הקודמות:** שלוש התולדות הקודמות הן **הכנה לזריעה** — שיפור האדמה שתצמח היטב. **משוה פני השדה** גם הוא ליפות את הקרקע, אבל זו קטגוריה **רחבה יותר** — הוא מישר את האדמה לכל מטרה.

2. **"חייב משום חורש" — האם זו תולדה או אב?** "משום" פירושו גם תולדה — הרמב"ם אומר "משום חורש" כי זה נובע מחורש, לא כי זה האב עצמו.

3. **מדוע הרמב"ם אומר שוב "שיעורו כל שהוא"?** הרי כבר אמר כל שהוא בחורש! תירוץ בשם הרב בלומינג: קודם הרמב"ם דיבר על תל או גיא גדול; ה"שיעורו כל שהוא" בא לומר שאפילו **יישור קטן** — אפילו מילוי חור קטן — גם חייב.

הלכה ב: זורע — הזורע כל שהוא חייב

אב מלאכה: זורע

הרמב"ם: "הזורע כל שהוא חייב."

פשט: זריעה — הנחת זרע באדמה — אפילו כל שהוא, חייב.

חידושים:

- בחורש ובזריעה מובן מדוע כל שהוא — הנחת זרע אחד באדמה היא כבר מעשה זריעה, כי אפילו כל שהוא יש בו תועלת. אבל צריך להיות **בגדר זריעה** — לא כל תנועה, אלא משהו שיש לו שם זריעה.

- זה שונה מקוצר, שצריך שיעור גרוגרת — אם חותך פחות מגרוגרת, עשה מעשה קצירה אבל אינו חייב.

זומר — מעין זורע

הרמב"ם: "הזומר את האילן כדי שיצמח — הרי זה מעין זורע."

פשט: מי שגוזם חלקים מעץ כדי שיגדל טוב יותר, זה מעין זורע (סוג של זריעה).

חידושים:

1. **זומר יכול להיות אחת משלוש מלאכות,** תלוי בכוונה/תכלית:

- אם גוזם ליפות את הקרקע — זה **חורש**.

- אם גוזם כדי שיצמח — זה **זורע**.

- זה יכול גם להיות **קוצר**.

1. זהו מקרה מעניין שבו **מעשה אחד** הוא **שתי מלאכות**: הוא חותך (קוצר) ובאותה פעולה גורם לכך שיצמח שוב (נוטע).
2. **לכאורה זה רק פועל יוצא** — הוא רוצה לקצור, ובדרך אגב זה צומח שוב. מדוע יהיה חייב על נוטע? התירוץ: **באספסתא וסילקא זו דווקא הדרך** — כל מי שקוצר אספסתא רוצה שיצמח שוב, זו כל המטרה. הוא קוצר כדי לתת לבהמותיו, והוא רוצה שימשיך לצמוח לפעם הבאה.
3. **משל: השוו לגילוח שיער אדם** — גם זה צומח חזרה, אבל זה לא אותו ענין. באספסתא החיתוך הוא דרך **ספציפית לגרום לצמיחה חוזרת**, בעוד בשיער זו רק תוצאה טבעית.

תולש מעציץ — צרורות, חובז, עציץ שאינו נקוב **הרמב"ם: "עשבים שעלו בצרור, אדער עשבים שצמחו אגב החובז — התולש מהם חייב, שזהו מקום גידולו. אבל התולש מעציץ שאינו נקוב — פטור, שאין זה מקום גידולו."**

פשט: כאשר עשבים צומחים על אבן או על חובז (סוג של חומר לח), זה מקום גידולם, ותלישה חייבת. אבל עציץ שאינו נקוב (עציץ ללא חור) אינו מקום גידול, ופטור.

חידושים:

1. **מדוע חובז/צרור שונה מעציץ שאינו נקוב?** חובז/צרור הוא דבר **טבעי** — הטבע גורם לעשבים לצמוח שם, זה מקום גידול רגיל. אבל עציץ שאינו נקוב אינו דרך רגילה של גידול — אין הקלאי מגדל בכלים כאלה, זה צומח חלש ורק לזמן קצר.

2. **מה פירוש "נקוב"?** נקוב פירושו שהעציץ מחובר לקרקע דרך חור. בבית על רצפת אבן זה בוודאי לא נקוב. בחוץ עושים חור מלמטה — זה טוב יותר לצמח.

3. **שיעור נקב:** כדי שורש קטן — שיוכל שורש קטן לעבור ולהתחבר לאדמה למטה. אם כן — הרי הוא כארץ, נחשב כקרקע.

4. **[דיגרסיה: צמחים בבית בימינו]** נדון האם צמחי בית כיום (בעציצים ללא חורים) הם שאלה של עציץ שאינו נקוב. צמח שקונים לקישוט הבית אינו תורת גידול, אבל אם מגדלים אותו לכתחילה על מדף — זו יכולה להיות שאלה שצריך לברר.

אספלנית עם עשבים — תולש וזרע

הרמב"ם: חתיכת חול/תחבושת (אספלנית) שעשבים התחילו לצמוח עליה — אם משהו מרימה אותה מהאדמה (מן הארץ), הוא חייב משום **תולש**, כי הוא תולש את העשבים ממקום גידולם. **להיפך**, אם מניחה על האדמה, הוא חייב משום **זרע**, כי הוא מחברה לקרקע.

פשט: העיקרון הוא ש"מחובר לקרקע" אינו רק ישירות באדמה, אלא גם בעקיפין דרך כלי העומד על האדמה. הרמה = תולש; הנחה = זרע.

חידוש: אין סתירה ששני הדינים (תולש וזרע) באים מאותו מצב — כי אלו שתי פעולות שונות (הרמה מול הנחה), כל אחת עם התוצאה שלה.

תאנים שיבשו — פירות יבשים עדיין מחוברים לקרקע

הרמב"ם: "תאנים שיבשו באילן, וכן אילן שיבש ופירותיו — התולש מהן בשבת חייב." **אף על פי שלענין טומאה הן כעקורים, לענין שבת חייב כל עוד הם עדיין מחוברים פיזית לקרקע.**

פשט: תאנים שהתייבשו על העץ, או עץ שפירותיו נרקבו — אף שלענין טומאה רואים אותם ככבר תלושים (ויכולים לקבל טומאה), לענין שבת חייב משום תולש אם תולשם, כי הם עדיין מחוברים פיזית לעץ.

חידושים:

1. **שאלה: מדוע זה תולש אם הפרי כבר לא מקבל כלום מהעץ?** אם "תולש" פירושו תלישה ממקום גידול, והפרי כבר לא יונק — מה ההבדל בין זה לשבירת דבר מת? לשבור "פראסטאפ" (חתיכה פשוטה) אינו תולש, כי אין זה גידול — זה סתם שני דברים מחוברים.

זהו יסוד חשוב: **מלאכת שבת אינה נקבעת לפי צורת המעשה (מה שרואים), אלא לפי התכלית — מה רוצה להשיג.** אותו מעשה של גיזום עץ יכול להיות שלוש מלאכות שונות.

2. **מדוע זומר "מעין זרע" (ולא רק תולדה)?** כי גיזום חלקים מעץ הוא ממש אחת מדרכי השתילה — זו פעולה ישירה של צמיחה, כפי שהרמב"ם מנה קודם (בפרק ז') דרכים שונות של נטיעה (נטיעת אילן, הברכה וכו').

משקה צמחים — תולדת זרע

הרמב"ם: "המשקה צמחים ואילנות בשבת — הרי זה תולדת זרע, וחייב חטאת."

פשט: השקיי צמחים בשבת היא תולדה של זרע, וחייב חטאת.

חידושים:

- **מדוע משקה רק תולדה, בעוד זומר הוא מעין זרע?** לכאורה מים יותר ישירים — בלי מים כלום לא יכול לצמוח! התירוץ: **זומר (גיזום)** הוא ממש אחת מדרכי השתילה — סוג של נטיעה. **משקה (השקיה)** היא פעולה אחרת לגמרי — לא דרך של השתילה, אלא דרך של **עזרה** שיצמח. ההבדל: גיזום הוא דרך של השתרות/נטיעה, השקיה היא פעולה מלווה.

השריית זרעים — תולדת זריעה

הרמב"ם מדבר על השריית זרעים — התחלת תסיסה/הצמחה של חיטה לפני הכנסתה לקרקע.

פשט: זו הכנה לזריעה — מכינים את הזרעים שיתחילו כבר לנבוט, וזו תולדת זריעה.

זומר עם שתי חטאות

הרמב"ם: ב"זומר" (גיזום ענפים), אם צריך רק שהעץ יגדל טוב יותר, חייב רק משום נוטע. אבל אם צריך גם את העצים (העץ), חייב שתי חטאות — משום קוצר (חותך משהו ממקום גידולו) ומשום נוטע (עוזר לעץ לגדול).

חידושים:

- **הלכות שבת עוסקות בעיקר בתוצאות, לא בפעולות.** "אדם צריך להשיג, לא רק לעשות" — עשייה היא דרך להשגה.

- **כל ההבחנות כאן הן בחטאות** — הלכות שבת מדברות על יהודים ישרים שעשו בשוגג, לא על מזידים.

הלכה ב (המשך): קוצר

אב מלאכה: קוצר — שיעור גרוגרת

הרמב"ם: שיעור קוצר הוא גרוגרת.

פשט: חייבים על חיתוך בשיעור גרוגרת (תאנה יבשה).

תולדת קוצר — עוקר דבר מגידולו

הרמב"ם: תולדת קוצר — עוקר דבר מגידולו.

חידושים:

- נשאלה השאלה מה ההבדל בין קוצר (אב) לתולדת קוצר. הסבר אפשרי: קוצר פירושו חיתוך בכלי, ותולדה פירושה תלישה ללא כלי — אבל זה לא ברור.

כל זרע שקצירתו מצמיחתו — חייב שתי חטאות

הרמב"ם: "כל זרע שקצירתו מצמיחתו ומגדלתו, כגון אספסתא וסילקא — הקוצרו בשוגג חייב שתי חטאות, אחת משום קוצר ואחת משום נוטע."

פשט: בצמחים מסוימים (כמו אספסתא — סוג של עשב, וסילקא — סוג של ירק) החיתוך גורם לכך שיתחילו מיד לצמוח שוב. לכן חייב שתי חטאות במעשה אחד: אחת משום קוצר, ואחת משום נוטע.

חידושים:

3. **לא ביצה בקליפתה:** מדובר בביצה פתוחה (כמו חביתה), לא בקליפה. הרמב"ם בפרק י"ח אומר ש"בשיעור ביצה" פירושו דווקא חביתה — לא צריך להוסיף שמן וכו', זה לוקח מעט מאוד זמן.

4. **גדי — הבהמה הקטנה ביותר:** השיעור "כמלוא פי גדי" מוסבר שגדי הוא בהמה קטנה — לא עוף, לא פרה גדולה, אלא בהמה קטנה. אולי גדי הוא הבהמה הקטנה ביותר, במקביל לגרוגרת שהיא השיעור הקטן ביותר. גם בלימוד בשר בחלב למדנו ש"גדי" פירושו סתם בהמה קטנה.

תולדת

תולדת מעמר — עיגולי דבילה ומחרוזת

הרמב"ם: "מקבץ דבילה והוא שיהא מעוגל — הוא מדביק יחד חתיכות תאנים בצורה עגולה. או: שנקב תאנה ועשה בה לולאה — הוא עושה חור בתאנים ומשחיל אותן על חוט (מחרוזת של דבילה). הרי זה תולדת מעמר וחייב. וכן כל כיוצא בזה."

פשט: תולדת מעמר היא כשלוקחים יחד גידולי קרקע באופנים דומים — למשל עשיית עיגולי דבילה או השחלת פירות על חוט.

חידושים:

1. **מדוע לא בונה?** כשלוחצים יחד דבילות לצורה, מדוע זה לא בונה (כמו בגבינה)? התירוץ: בעיגולי דבילה החתיכות לא נעשות אחד — הן נשארות חיצוניות (חתיכות נפרדות), רק הן מודבקות יחד לנוחות. זה שונה מבונה שבו נוצרת יחידה חדשה.

2. **האם הנחה על צלחת היא מעמר?** האם אם מניחים פירות יחד על צלחת או על מגש (פלטר), זה גם תולדת מעמר? "חסיד חזון איש היה מתפרץ" עם שאלה כזו — אולי זה באמת מעמר? השאלה נשארת פתוחה.

3. **מעמר אינו פירושו לחיצה יחד:** מעמר אינו פירושו לחיצה יחד (כמו סלט פירות), אלא איסוף — הבאת חתיכות נפרדות של גידולי קרקע למקום אחד.

מלאכת דש (דישה)

אב מלאכה: דש

הרמב"ם: "הדש כגרוגרת חייב."

פשט: דש הוא הפרדת שיבולים כדי שגרעיני החיטה יצאו. שיעור: כגרוגרת קמח.

חידוש: הרמב"ם מביא דש בלי שתי אמירות נפרדות (שונה מקודם שהביא שתי אמירות עם תולדות). הסיבה: קודם זה היה קשור לתולדות עם "שתים הן", אבל כאן הוא עובר ישר לדש.

תולדות דש — מפרק: חולב, חובל, סוחט

חולב את הבהמה

הרמב"ם: "תולדות דש: החולב את הבהמה — חליבת בהמה.

פשט: מפרק (תולדה של דש) פירושו הוצאת דבר ממקום שהוא נמצא — כמו חליבה (חלב מבהמה).

חידוש — חולב לתוך האוכל: הרמב"ם: "והחולב לתוך האוכל... פטור, ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי." כשימשהו חולב פרה ישירות לתוך אוכל, או יונק בפיו, הוא פטור, כי המשקה מעולם לא הפך לדבר נפרד — "דבר נפרד" — שמופרד מהאוכל. רק כשחולבים לתוך כלי, חייב משום מפרק. העיקרון: מפרק צריך תוצאה של קיום נפרד של המשקה.

חובל בחיה — מפרק דם

הרמב"ם: "החובל בחיה שיש לה עור — עשיית פצע בבעל חי חי שיש לו עור. והוא שצריך לדם שיוצא מן החבורה — רק כשרוצה את הדם. אם אינו רוצה את הדם, הוא פטור משום מקלקל. שיעור: כגרוגרת חלב או דם."

חידושים:

2. **הבדל בין פירות יבשו לאילן שיבש:** הרב בלומנקרנץ מביא בשם מפרשים שדווקא כשרק הפירות יבשים חייב, אבל אם כל העץ מת, אין זה עוד עץ. אם שני הצדדים (פרי ועץ) מתים, אינך תולש כלום מכלום — אתה שובר דבר מת.

3. **תירוץ אפשרי — ספק:** אולי הפשט שאפילו פרי שנראה יבש, אולי עדיין מקבל משהו מהעץ — צריך להיות מומחה לדעת. הרמב"ם הולך לחומרא.

4. **תירוץ אחר — תולדה של תולדה:** אולי לגבי שבת, אפילו "כאילו תלוש" (משהו שדומה לתולש אבל עדיין מחובר פיזית) אסור כתולדה. ראייה: גילוח שיער מאדם או בהמה גם תולש מ"מקום גידולו", אף שזה לא מצב קלאסי של צמח.

5. **הבדל טומאה/שבת:** לענין טומאה מסתכלים על המעמד הפונקציונלי — אם לא יונק יותר, זה כבר תלוש. לענין שבת מסתכלים על המעמד הפיזי — כל עוד מחובר, זה תולש.

שיעורי תולש — לפי המטרה

הרמב"ם: "אם לאכילת אדם — שיעורו כגרוגרת. אם לבהמה — כמלא פי גדי. אם להסקה — כדי לבשל ביצה קלה."

פשט: בקוצר (חיתוך פרי) השיעור הוא גרוגרת (תאנה), כי זה פרי ממוצע. אבל בתולדות אחרות של תולש, מסתכלים על המטרה:

- למאכל אדם — כגרוגרת

- למאכל בהמה — כמלא פי גדי (כמה שגדי אוכל בבת אחת)

- להסקה — מספיק עצים לבשל ביצה (כי ביצה "קלה לבישול" — מתבשלת מהר)

חידושים:

1. **העיקרון: בכל דבר צריך להסתכל למה משתמשים בו.** השיעור כגרוגרת בקוצר הוא כי קוצר פירושו בדרך כלל חיתוך פרי, וגרוגרת היא פרי ממוצע. אבל בסוגים אחרים של תולש, השיעור מותאם למטרה.

2. **קושיה על בישול:** אם בענייני אכילה השיעור הוא גרוגרת, מדוע בבישול (מבשל אוכל כדי לאוכלו) השיעור הוא ביצה ולא גרוגרת? **תירוץ:** לא אומרים כמה אוכל צריך לבשל, אלא מה הבישול המינימלי — וביצה היא הבישול הקטן/מהיר ביותר. השיעור "כדי לבשל ביצה" בהסקה פירושו: כמה עצים צריך לעשות את הבישול המינימלי (ביצה), לא כמה אוכל צריך לבשל.

מלאכת מעמר

אב מלאכה: מעמר — איסוף

הרמב"ם: מעמר פירושו איסוף גידולי קרקע ממקום גידולם. השיעור הוא כגרוגרת לאוכלין. כשאוספים קש לבהמה, השיעור הוא כמלוא פי גדי. כשאוספים להסקה (עצי הסקה), השיעור הוא כדי לבשל ביצה — פירוש כדי לבשל כגרוגרת מביצה.

פשט: מעמר היא מלאכת איסוף גידולי קרקע. השיעור תלוי במטרה.

חידושים:

1. **"כדי לבשל ביצה" — לא ביצה שלמה:** השיעור "כדי לבשל ביצה" אינו פירושו לבשל ביצה שלמה, אלא כדי לבשל כגרוגרת מביצה — חתיכה מהביצה בגודל גרוגרת (שהיא אחד משלושה בביצה, שליש מביצה). הרמב"ם אומר שזה "קרוב" לשליש, "ואם אין מכוון" — זה לא בדיוק שליש, וזה מעניין.

2. **ביצה בינונית של תרנגולים:** הרמב"ם מדייק ש"ביצה האמורה בכל מקום" פירושה ביצת תרנגולת ממוצעת. הוא מצטט שכולם יודעים מהי "ביצה בינונית" — זו מידה ידועה.

הרמב"ם: שמונה השרצים המוזכרים בתורה — **"הואיל ויש להם עורות לענין שבת"** — יש להם עור, וכשמכים אותם קורה מפרק (דמ מתאסף), וחייב כמו חובל. **אבל שאר שקצים ורמשים** שאין להם עור — **"החובל בהם פטור"** — כי אצלם לא זורם סתם דם, התפקוד הביולוגי שלהם שונה.

סוחט פירות — תולדה דדש/מפרק

הרמב"ם: סוחט (סחיטת) פירות גם חייב משום מפרק — הוא מוציא את המיץ ממקום שהוא מפוזר בתאי הפרי. **"ואינו חייב עד שיהיה במשקין שסחט כגרוגרת."** השיעור הוא שהמיץ שנסחט יהיה כגרוגרת (לא הפרי עצמו).

חידוש: **"אינו חייב מן התורה אלא דריכת זיתים וענבים בלבד"** — מן התורה חייבים רק על סחיטת זיתים (שמן) וענבים (יין), כי רק המשקה שלהם חשוב מספיק שנקרא דרך מפרק. פירות אחרים אסורים רק מדרבנן (אבל הפרק לא מדבר על דרבנן).

סוחט לתוך אוכל — משקה הבא לאוכל

הרמב"ם: **"מותר לסחוט אשכול של ענבים לתוך האוכל, שמשקה הבא לאוכל — אוכל הוא."**

פשוט: מותר לסחוט ענבים ישירות לתוך אוכל, כי משקה שבא לתוך אוכל נחשב כאוכל.

חידוש: זו הלכה מחודשת — הרי בפועל קרה מפרק! המיץ יצא מהפרי. אבל התירוץ: הוא לא עושה **משקה** — הוא לא עושה מיץ. המיץ היה עד עכשיו חלק מהאוכל (ענבים), ומיד אחרי היציאה הוא חלק מה**אוכל החדש**. זה לא מפרק אוכל מאוכל. הדוגמה המעשית: סוחטים לימון לתוך סלט — זה לא סוחט, כי לא עושים משקה נפרד.

"אבל הסוחט לכלי שאין בו אוכל — הרי זה דורש" — אם סוחטים לתוך כלי שאין בו אוכל, זה כן דורש/סוחט וחייב.

זורה, בורר, מרקד — הקשר

הרמב"ם: **"שלוש מלאכות אלו — זורה, בורר, ומרקד — דומים מעניניהם זה לזה... מפני שכל מלאכה שהיתה במשכן מונים אותה בפני עצמה."**

פשוט: הרמב"ם שואל: מכיוון שכל שלוש המלאכות יש להן אותו פועל יוצא (הפרדת אוכל מפסולת), מדוע סופרים אותן כשלושה אבות מלאכה נפרדים? התירוץ: כל מלאכה שהייתה במשכן נספרת בנפרד.

חידושים:

1. **הקושיה:** לפי הכלל שמלאכות שיש להן אותו "ענין" יכולות להיות "מעין" אחת מהשנייה (כמו חורש וחופר), אפשר היה לומר שבורר ומרקד הן רק מעין הזורה, לא אבות נפרדים.

2. **התירוץ — וקושיה על התירוץ:** הרמב"ם עונה שבמשכן באמת עשו את כל שלושתן, ממילא סופרים כל אחת בנפרד. אבל רק העובדה שבמשכן עשו את זה, עדיין לא מסבירה מדוע הן באמת מלאכות שונות. חייב להיות הבדל אמיתי בצורת הפעולה!

3. **ההבדל האמיתי:** למעשה ההבדל הוא בצורת הפעולה — זורה היא ברוח (זריקה בשדה), בורר היא ביד, מרקד היא בכלי (נפה/כברה). הפועל יוצא הוא אותו דבר, אבל צורות הפעולות שונות. אבל קושיית הרמב"ם היא שבמלאכות אחרות (כמו חורש/חופר) לא סופרים בנפרד אפילו כשצורת הפעולה שונה, כי הענין הוא אותו דבר. התירוץ נשאר: במשכן כל אחת הייתה מלאכה חשובה נפרדת.

מלאכת בורר

תולדת בורר — מכבץ, שמרים

הרמב"ם: **"המכבץ הרי זה תולדת הבורר. הנוטל שמרים מתוך המשקה הרי זה תולדת בורר או תולדת מרקד."**

1. **המנגנון של חובל כמפרק:** דם זורם בעורקים קטנים מתחת לעור. כשעושים חבורה (פצע/חבלה), הדם מתאסף במקום אחד — זה דומה למפרק, שבו מוציאים דבר ממקום שהוא מפוזר.

2. **שיש לה עור — מדוע דווקא עם עור:** בלי עור הדם זורם (לא נשאר מאוסף במקום אחד). העור מחזיק את הדם יחד בחבלה.

3. **צריך לדם — מקלקל בחובל:** אם רוצה רק להזיק לו בלי הנאה מהדם, הוא פטור משום מקלקל — כי כל מלאכות שבת דורשות מתקן, תוצאה חיובית.

4. **חבורה שלא יצא הדם — מפרק פנימי:** החבורה של מפרק אינה תלויה בכך שהדם יצא לגמרי מהגוף או שלא יצא הדם — שהדם רק התאסף פנימית (חבלה/פצע עם דם מאוסף) — אפילו שלא יצא חייב, כי היה מפרק פנימי.

חובל בבהמה מול חובל בחבירו — מקלקל מול מתקן

הרמב"ם: **בבהמה וחיה החובל הוא מקלקל, אבל "החובל בחבירו — אף על פי שאינו צריך להזיק, הרי הוא חייב מפני שנתקררה דעתו ושככה חמתו"** — הוא מתקן כי הוא מקבל נחת רוח.

חידושים:

1. **ההבדל בין בהמה לאדם:** בבהמה החובל הוא מקלקל — הוא לא צריך את הדם, זה דבר נדיר שירצו את הדם, ממילא הוא פטור. אבל בחובל בחבירו הוא מתקן — כי האדם היה לו אנרגיה/כעס שהצטבר שהיה צריך להוציא, ודרך ההכאה "נתקררה דעתו ושככה חמתו". זה תיקון.

2. **קשר למלאכה שאינה צריכה לגופה:** הרמב"ם סובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. בחובל בחבירו — הוא לא צריך את הדם עצמו, אבל הוא עשה מעשה חיובי עם תוצאה של מפרק. זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל הוא חייב. המפתח: **מקלקל ומלאכה שאינה צריכה לגופה הן שתי קטגוריות נפרדות:** מקלקל פירושו שקרה טעות, דבר שלילי שלא רצה; מלאכה שאינה צריכה לגופה פירושה שכן עשה מעשה חיובי, רק שאינו צריך את התוצאה הספציפית.

מחלוקת רמב"ם וראב"ד — האם "נתקררה דעתו" הוא תיקון

הראב"ד: **"הכמים תמהו עליו ותמה אני על סופו."**

חידושים:

1. **ראיית הראב"ד מ"קורע בגדיו בחמתו":** הגמרא אומרת שמי שקורע את בגדיו בכעס הוא **כעובד עבודה זרה**. הראב"ד טוען: איך יכול הרמב"ם לקרוא לאדם כזה "מתקן" כשהגמרא קוראת לו כעובד עבודה זרה? אם משביעים את היצר הרע זה בוודאי לא תיקון!

2. **תירוץ הרמב"ם:** הרמב"ם למד אחרת את הגמרא — לדעתו לא כתוב שזה עושה אותו מקלקל. הרמב"ם עצמו פוסק גם שכעס הוא כעובד עבודה זרה (בהלכות דעות), אבל בכל זאת — מכיוון שהאדם עם מידותיו הרעות נרגע מכך, זה תיקון בהלכות שבת.

3. **המחלוקת העקרונית — גדר מקלקל/מתקן:** הרמב"ם סובר: כשאדם עושה פעולה ויש לו איזו הנאה/הרגעה ממנה, זה מספיק להיות מתקן — אפילו מוסרית זה קלוקל. הראב"ד סובר: צריך להיות ממש פעולה חיובית; אם בכלליות זה דבר שלילי (כעובד עבודה זרה), זה מקלקל — שיעור המוסר ושיעור ההלכה צריכים ללכת יחד.

4. **ניסוח המחלוקת:** הרמב"ם אומר: "כשאני אומר דרשת מוסר אני אומר שכעס הוא קלוקל גדול, אבל בהלכות שבת זה נקרא תיקון." הראב"ד אומר: "אם בהלכות מוסר זה קלוקל, גם בהלכות שבת זה קלוקל."

5. **קושיה על הראב"ד:** אם אומרים שכעס הופך הכל למקלקל, אפשר לומר בכל מלאכה בשבת שהאדם "כפוף ביד יצרו" וממילא מקלקל! **תירוץ:** הלכות שבת מדברות על שוגגים. בשוגג ששכח שזה שבת אבל עושה תיקון — בוודאי הוא חייב חטאת. אבל כאן, הוא שכח שזה שבת אבל הוא לא שכח שהוא בכעס — זה ההבדל.

שמונה שרצים — חובל בשרצים

פשט: מכבץ (הפרדת גבינה ממים על ידי הכנסת קיבה) היא תולדה של בורר. הוצאת שמרים ממשקה היא תולדה של בורר או מרקד.

חידוש: הרמב"ם אומר "תולדת בורר או תולדת מרקד" — כי שלוש המלאכות כל כך דומות, בתולדה לא תמיד ברור לאיזה אב היא שייכת.

משמר יין
הרמב"ם: "ומשמר יין... במשמרת שלהם, חייב. והוא שישמר כגרוגרת."

בורר בכלים מול בידו
הרמב"ם: "הבורר אוכל מתוך פסולת, או שהיו לו שני מיני אוכלין ובירר אחד מהם — בנפה ובכברה חייב, בקנון ובתמחוי פטור (אבל אסור), ואם בירר בידו לאכול לאלטר מותר."

פשט: מי שמסנן שמרי יין דרך משמרת (מסננת/פילטר) חייב משום בורר — אוכל מתוך פסולת. השיעור הוא כגרוגרת מהיין המסונן.

פשט: שלוש דרגות: (1) בכלי המיוחד לברירה (נפה/כברה) — חייב; (2) בקערה רגילה (קנון/תמחוי) — פטור אבל אסור (דרבנן); (3) ביד כדי לאכול מיד — מותר לכתחילה.

חידוש: השיעור כגרוגרת הולך על התיקון — כמה יין נקי סינן, לא כל כמות השמרים.

חידושים:
1. בנפה וכברה פירושו כלי שנעשה במיוחד לברירה. כברה היא נפה גסה יותר לחתיכות גדולות יותר. בתפוחים ותפוזים אין כברה כזו — אבל בזמנים מודרניים יכולים גם להיות כלים כאלה.

מסננים יין שאין בו שמרים / מים צלולים
הרמב"ם: "מסננים יין שאין בו שמרים, או מים צלולים, בסודרין ובכפיפה מצרית... כדי שיצולו ביותר."

2. בורר פסולת מתוך אוכל — חייב אפילו בידו: הרמב"ם אומר בבירור שכשלוקחים פסולת מאוכל (במקום אוכל מפסולת), חייבים אפילו ביד. ההיתר של "בידו לאכול לאלטר" תקף רק באוכל מתוך פסולת.

פשט: מותר לשפוך יין ללא שמרים, או מים צלולים, דרך מטלית (סודר) או כפיפה מצרית (סל עם חורים קטנים) כדי שיהיה עוד יותר נקי — אבל לא דרך משמרת.

3. תורמוסין — מקרה מיוחד
הרמב"ם: "הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב, מפני שהפסולת שלהן ממתקין אותן כשהן שלוקין עמהן."

חידושים:
- ההבדל בין משמרת לסודרין/כפיפה מצרית: משמרת היא הכלי הרגיל לבורר, לכן זה אסור. סודר או כפיפה מצרית אינם דרך של בורר, לכן זה מותר כשאין ממש שמרים.

פשט: תורמוסין (שעועית תורמוס) הם מרים מאוד ולא ניתן לאוכלם לבד. צריך לבשל אותם יחד עם ה"פסולת" שלהם כדי להמתיק אותם. כשבוררים את התורמוסין מהפסולת שלהם, חייבים.

- כשזה כבר מים צלולים או יין ללא שמרים, זה רק שיפור, לא ברירה אמיתית.

חידושים:
1. קושיה קשה: לכאורה זה צריך להיות אוכל מתוך פסולת, שביד לאכול לאלטר צריך להיות מותר! מדוע חייבים?

נותן מים על השמרים / ביצה על חרדל
הרמב"ם: "ומפני זה מותר ליתן מים על השמרים כדי שיצולו... ונותן ביצה טריפה על גבי חרדל כדי שיצוף."

2. התירוץ: כי התורמוסין עצמם עכשיו עדיין מרים ולא ראויים לאכילה, זה לא "אוכל מתוך פסולת לאכול לאלטר". אדרבה — לגבי המצב הנוכחי, ה"פסולת" (שממתיקה אותם) היא העיקר, והתורמוסין עצמם הם כמו פסולת. ממילא זה כמו בורר פסולת מתוך אוכל, שחייב אפילו ביד.

גם
מותר לשים ביצה על חרדל (חרדל) כדי שיצוף.

3. נקודה מעניינת: הרמב"ם קורא בבירור לתורמוסין "תורמוסין" ולשני "פסולת שלהן", אבל למעשה הדין הפוך — כי התורמוסין עדיין לא ראויים לאכילה.

חידוש: זה קשור למה שלמדנו קודם לגבי קידוש — ששמרים עם מים אינו ממש יין, זה דבר אחר. לכן זה לא בורר — הוא לא מנקה יין, הוא עושה דבר חדש.

4. בורר לאוצר — הנחה לאחר מכן
הרמב"ם: "הבורר אוכל מתוך פסולת בידו אבל להניחו לאחר זמן, אפילו לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחייב. כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערביים חייב."

חרדל שלשו מערב שבת / יין מגיתו
הרמב"ם: "וחרדל שלשו מערב שבת, למחר ממחה ונותן לתוך הקלי... וכן יין מגיתו כל זמן שהוא תוסס, תורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודרין, שעדיין לא נפרשו השמרים מן היין, וכל היין כולו כעכור... ואין על השמרים שם פסולת או שם יין."

פשט: אפילו כשבוררים אוכל מתוך פסולת ביד, אם מניחים את זה לאחר מכן (אפילו באותו יום), חייבים — זה נחשב כ"בורר לאוצר".

חרדל שלשו מערב שבת / יין מגיתו
חידושים:
1. חידוש גדול: כדי שיהיה בורר צריך להיות גדר של אוכל ופסולת. כשהשמרים עדיין מעורבבים ביין (בשעת תסיסה), אין להם שם פסולת — ואין על השמרים שם פסולת או שם יין. כל היין הוא כעכור (עכור), וזה מצבו הטבעי. לכן זה כמו מפריד בין אוכל לאוכל, לא בורר.

2. שני מיני אוכלין מעורבין: בשני מיני אוכל שמעורבבים, מותר לבור אחד מהשני לאכול מיד. אבל אם מניחים את זה לאחר מכן — אפילו לבו ביום, כגון מבוקר עד ערב — חייב.

שאלה: להיפך, זה יותר גרוע מעכור — הוא עושה ברירה גדולה יותר!
התירוץ: כי יין מגיתו שותים בדרך כלל עם השמרים, זה לא פסולת. הוא רוצה רק תירוש מעט יותר נקי, אבל זו לא פסולת אמיתית — כמו סינון מים כדי לעשות אותם צלולים יותר.

3. מה פירוש "לאלטר"? "לאכול לאלטר" אינו פירושו ממש ליד הפה, אלא לסעודה הנוכחית. כשמכניס לסעודה שהולכים לאכול עכשיו, זה

2. חידוש גדול: כדי שיהיה בורר צריך להיות גדר של אוכל ופסולת. כשהשמרים עדיין מעורבבים ביין (בשעת תסיסה), אין להם שם פסולת — ואין על השמרים שם פסולת או שם יין. כל היין הוא כעכור (עכור), וזה מצבו הטבעי. לכן זה כמו מפריד בין אוכל לאוכל, לא בורר.

3. חידוש גדול: כדי שיהיה בורר צריך להיות גדר של אוכל ופסולת. כשהשמרים עדיין מעורבבים ביין (בשעת תסיסה), אין להם שם פסולת — ואין על השמרים שם פסולת או שם יין. כל היין הוא כעכור (עכור), וזה מצבו הטבעי. לכן זה כמו מפריד בין אוכל לאוכל, לא בורר.

4. חידוש גדול: כדי שיהיה בורר צריך להיות גדר של אוכל ופסולת. כשהשמרים עדיין מעורבבים ביין (בשעת תסיסה), אין להם שם פסולת — ואין על השמרים שם פסולת או שם יין. כל היין הוא כעכור (עכור), וזה מצבו הטבעי. לכן זה כמו מפריד בין אוכל לאוכל, לא בורר.

2. שני מיני אוכלין מעורבין: בשני מיני אוכל שמעורבבים, מותר לבור אחד מהשני לאכול מיד. אבל אם מניחים את זה לאחר מכן — אפילו לבו ביום, כגון מבוקר עד ערב — חייב.

3. מה פירוש "לאלטר"? "לאכול לאלטר" אינו פירושו ממש ליד הפה, אלא לסעודה הנוכחית. כשמכניס לסעודה שהולכים לאכול עכשיו, זה

4. חידוש גדול: כדי שיהיה בורר צריך להיות גדר של אוכל ופסולת. כשהשמרים עדיין מעורבבים ביין (בשעת תסיסה), אין להם שם פסולת — ואין על השמרים שם פסולת או שם יין. כל היין הוא כעכור (עכור), וזה מצבו הטבעי. לכן זה כמו מפריד בין אוכל לאוכל, לא בורר.

אב מלאכה: טוחן

הרמב"ם: "הטוחן... שיעורו כגרוגרת. וכן השוחק תבלין וסממנים ומחתכן, הרי זה טוחן וחייב."

פשט: טחינה — השיעור הוא כגרוגרת קמח. גם טחינת תבלינים וסממנים היא טוחן.

חידוש: טחינת תבלינים/סממנים היא ממש אב טוחן, לא תולדה. הגמרא מדברת הרבה על גזירה של רפואה — פסיקת סממנים — שזה טוחן.

תולדת טוחן — מחתך ירק, נוסר עצים, שף מתכת

הרמב"ם: "והמחתך ירק תלוש... הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים להנות בנסורת שלהם, או השף לשון של מתכת, חייב משום טוחן."

פשט: חיתוך ירקות לחתיכות קטנות הוא תולדת טוחן. גם ניסור עץ לנסורת, או גירוד מתכת לשבבים, חייב משום טוחן.

חידושים:

1. **שאלה:** מדוע נוסר עצים תולדה? השיעור כגרוגרת הוא שיעור של אכילה, וכאן הוא לא משתמש בזה לאכילה! התשובה לא ניתנת במפורש, אבל מובן שטוחן לא הולך רק על אכילה — זה הולך על מעשה הקיטון.

מחתך עצים — שיעור

הרמב"ם: "אבל המחתיך עצים... אינו חייב אלא אם כן שידקדק מהם... והשיעור כדי לבשל כגרוגרת מביצה."

פשט: מי שחותך עצים — השבבים חייבים רק אם הוא חותך דק מאוד. השיעור הוא מספיק עצים לבשל כגרוגרת מביצה.

מלאכת מרקד (ניפוי)

הרמב"ם: "המרקד... שיעורו כגרוגרת."

פשט: ניפוי — גם סוג של בורר, כפי שהרמב"ם הזכיר קודם עם כברה. השיעור הוא כגרוגרת.

מלאכת לש (לישה)

אב מלאכה: לש

הרמב"ם: "הלש כגרוגרת."

פשט: לישה — השיעור הוא כגרוגרת.

תולדת לש — מגבל את העפר

הרמב"ם: "המגבל את העפר... הרי זה תולדת לש. וכמה שיעורו? כדי לעשות פי כר של צורף הזהב."

פשט: מי שלש עפר יחד עם מים לעשות גוש, הוא תולדת לש. השיעור הוא מספיק לעשות את הפה (פי כור) של תנור קטן של צורף זהב.

חידוש: פי כור של צורף הזהב — צורף זהב משתמש בכירה קטנה (תנור), וצריך לכסות את החלק הפתוח בעפר לשה. זה קשור למה שלמדנו קודם בתנור — ענין של טח (טיח).

דברים שאין בהם גיבול

הרמב"ם: "אבל אפר... וחול הגס... ומורסן שהוא לח ולא קיבוצו במים — אין בהם גיבול."

פשט: אפר (אפר), חול גס, ומורסן (חימר) שהוא רטוב אבל לא מתחבר במים — אצלם לא שייך גיבול, כי הם לא הופכים למסה לשה.

חידוש: עיקרון הלש: צריך להיות מציאות של לישה — שהחומר באמת הופך לגוש. אם החומר לא יכול להפוך ללש, אין לש.

שומשמין ופשתן — דוגמה של לש

הרמב"ם: "הנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וקיבצן במים, נעשה מהן דבר גושי ומתערבין ונילושין זה בזה, ונעשה כעין עיסה."

פשט: שומשמין (שומשום) או זרעי פשתן — כשמערבבים אותם במים הם הופכים למסה לשה, וזה לש.

חידוש: הרמב"ם מביא שומשמין/פשתן כדוגמה לדברים שאולי היינו חושבים שלא שייך לש (כי זה לא קמח), אבל מכיוון שהם באמת הופכים לגוש — זה לש.

עד כאן פרק ח'.

תמלול מלא

דובר 2: כן, יש גם מלאכות דומות. יש באמת מעין.

דובר 1: אה, יש גם מעין.

דובר 2: כן, לפעמים יש מעין.

דובר 1: או שלא יודעים מה הן.

כלומר, אם אדם רואה מלאכה שלא הייתה, כלומר, מלאכה חדשה, צריך להשתדל להשוות. למשל, אומרים שחשמל הוא בונה, הוא מעין, כן, סוג של השוואה. כלומר, ההשוואה לא חייבת לצאת ברורה.

דובר 2: נכון, אבל עכשיו...

דובר 1: לא כל הפשטה אדם יכול לעשות, לומר שכמו לקחת פירווי גבינה ולעשות מזה נקרא בונה. לא כל אחד יכול לעשות כל סוג של הפשטה, אבל...

דובר 2: כן, אנחנו לומדים מה שכתוב בגמרא וברמב"ם.

מבנה פרק ח': דאורייתא ודרבנן

דובר 1: אומר הרמב"ם כן: החורש... כן, מתחיל מהחורש, הראשון. הפרק הולך עד הלכה ל' אני חושב. כן, חורש היא המלאכה הראשונה, החורש כל שהוא חייב. הרמב"ם אמר בפרקים הקודמים שחורש פירושו תמיד עשיית חור באדמה.

דובר 2: כן, טוב לדעת את המבנה כאן. כל, כמעט כל מלאכה, ההלכה הראשונה שלומדים ממנה היא השיעור. כי לכל מלאכה יש שיעור, כמה

רמב"ם הלכות שבת פרק ח': חורש, זורע, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, טוחן, מרקד, לש

הקדמה

דובר 1: כן, אנחנו לומדים רמב"ם ספר זמנים הלכות שבת פרק ח'. לפני שנתחיל ללמוד נרצה להודות לבעלי הקמח שמספקים את הקמח כדי שתהיה תורה, ידידנו הרב החסיד ר' יואל הלוי ורצברגר וכל שאר היהודים שעוזרים, ומהם יראו וכן יעשו. אם משהו רוצה לממן שיעור, חמש מאות דולר לשיעור, שיתקשר.

רקע: אבות מלאכות ותולדות

דובר 1: אז, הפרק הקודם, פרק ז', הרמב"ם מנה את ל"ט המלאכות, והוא נתן לנו שם גם את הרעיון שמלבד ל"ט אבות המלאכות יש עוד שתי קטגוריות: יש לאבות אחים ויש לאבות ילדים. כלומר, לאבות יש... יש עוד דרכים של זריעה, מלבד המשמעות של זריעה שפירושה נטיעת גרעינים, יש עוד דרכים, כל דרך שבה גורמים לזה לצמוח, וקוראים לזה דבר נוסף שנקרא תולדות. תולדות פירושו דברים שנובעים מ... מפשיטים את המלאכה, בודקים משהו שדומה למלאכה. למשל, אומרים שלא רק בונה הוא בניית בית, אלא בונה פירושו חיבור חלקים, אז גם כשעושים גבינה ומחברים הרבה חלקים זו תולדה מהאב.

אז, זה היה הפרק הקודם. בפרק הזה הרמב"ם מתחיל עם כמה אבות מלאכות ראשונות ונותן לנו קצת את התולדות.

דיון: "חייב משום חורש" – תולדה או אב?

דובר 2: אני חושב כך. אבל כתוב חייב משום חורש, זה המעין, כן? זה לא התולדה. לא מעין, זו תולדה.

דובר 1: כן, חייב משום חורש, הוא לא אומר תולדת חורש.

דובר 2: לא, משום בדרך כלל... משום זה גם אותו דבר? משום זה גם תולדה?

דובר 1: אני חושב שכן, הגמרא אומרת בדרך כלל תולדה. אני חושב כך. כן, כשהרמב"ם מתחיל עם אב מלאכה הוא אומר את זה מיד. כי איך חייבים. אז אני חושב. זה לא הולך על הכל, זו רק מילה כל ההבדל.

דיון: למה הרמב"ם אומר שוב "שיעורו כל שהוא"?

דובר 2: ושיעורו כל שהוא. מה הושיעורו הזה. יודע, אני לא יודע בדיוק. יכול להיות שזה אומר אפילו לא בשדה, אולי אפילו בבית יש שיעור כל שהוא. לא ברור, למה הושיעורו. הוא כבר אמר את זה פעם אחת.

דובר 1: כן.

דובר 2: שקודם הוא אמר, אה, פשוט טכני, יש לזה קשר יותר לשדה, ואפילו לא בשדה?

דובר 1: הרב בלומינג אומר, בשם מישהו, שקודם הוא אמר גדול, שאמר תל, הרמב"ם השתמש במילה תל, הוא עשה גבעה, והוא עשה את השדה שטוח. **משהו ושיעורו** פירושו אפילו קטן, חור הוא היה צריך לעשות, לא גבעה, זה עמד קודם בגבעה, משהו של פני השדה. אמר בגבעה, יש שם חורים, והוא ממלא אותם, או כך. אמר **שיעורו כל שהוא**, בעצם כבר כיסה את זה עם השם שיעורו כל שהוא. זה לא חידוש גדול מה שכתוב בחלק הזה.

סיכום הלכות חורש

דובר 2: עד כאן הלכות חורש, סיימנו ללמוד את המלאכה של חורש?

דובר 1: סיימנו עכשיו את כל ההלכות שיש על חורש. זו מלאכה קטנה. אפשר ללמוד את המלאכה הבאה.

דובר 2: נכון, למדנו כבר קצת על חורש, כשלמדנו שאסור לגרור ספסל אם זה עושה תלם באדמה, אם זה אפילו פסיק רישא זה חורש, אם זה פסיק רישא.

דובר 1: נכון, זה לא עומד על פסיק רישא בלבד, זה עומד על מלאכה שאינה צריכה לגופה. גם צריך לזכור את כל המלאכות... הדבר הזה לא חייב להיות ממש ליד הבית, אבל הבנו, שאם זה ספסל כבד, לא מובן שזה מה שאמר הרמב"ם אמר כך אבל זה עם הרעיון כשהדבר הזה מועבר הוא לא מתכוון אבל מאוד יש סיכון למדנו על זה.

חידוש: הרמב"ם מפריד מלאכות דאורייתא ממלאכות דרבנן

דובר 1: לא הדבר החשוב שצריך לדעת על כל הפרקים האלה שהולכים ללמוד עד פרק אני חושב עשרים זה שהרמב"ם אומר לנו שכאן זה כל הלכות חורש דאורייתא. למעשה זה קצת לא כל כך פשוט כי הרמב"ם הפריד מלאכות דאורייתא ממלאכות דרבנן. אז הרמב"ם אמר כל הדאורייתא עד פרק כ', ומפרק כ"א הרמב"ם עובר על אותן מלאכות והוא מביא את הדרבנן והשבותים.

אז זה באופן מסוים עושה את זה יותר מסובך ללמוד, כי לומדים כאן הלכות חורש, נלך ללמוד, למשל יש גזירת דרבנן של כיבוד האדמה בגלל חורש בגלל שבירת גומות. אבל הרמב"ם לא מביא את זה כאן, כי הרמב"ם רוצה להקפיד מאוד על האיסור שהרבנן החזיקו. הרמב"ם סבר שחשוב מאוד לדעת מה דאורייתא ומה דרבנן, שלא יתערבבו. אז הוא הפריד את זה בנפרד. עכשיו לומדים רק חורש מדאורייתא, חוץ מזה הוא לוקח כאן את הדרבנן שאינם תולדה דחורש, אלא כמו עתיד חורש או מה שמביא לידי חורש, ואת זה נלמד הרבה יותר מאוחר.

אני חושב שזה הענין למה הוא התחיל, הפרק היה "מלאכות שחייבין עליהן סקילה וכתרת". הוא אומר, אני הולך עכשיו למנות רק את הסקילה וכתרת, וזה רק האבות עם האחים והילדים, לא הנכדים. הנכדים זה בסוף, זה הדרבנן.

דובר 2: אולי נכדים אפילו זה דרבנן, זה גזירות, זה הרחקות.

חייבים. נכון, חצי שיעור המלאכה אסורה, אבל כמה צריך לעשות כדי להתחייב? אז, לחורש יש כאן הלכות שונות. אפשר לראות לפי השיעור איזה סוג דבר מדובר בערך. אז, לחורש אין שיעור, כל שהוא חייב. **החורש כל שהוא חייב.** עכשיו נלמד על כמה תולדות של חורש.

הלכה א: חורש

שיעור חורש

דובר 1: אומר הרמב"ם, "המנכס בעיקרי האילנות". הרמב"ם מביא עוד שלוש דוגמאות של תולדות של חורש. אומר, שמישהו מוריד חלקים, הוא מנקה ליד שורשי העצים, הוא מסדר מסביב. בעצם הוא חופר קצת, הוא חופר, הוא מוריד לכלוך, הוא מוריד דברים שנמצאים על עיקרי האילנות. זו גם דרך של שיפור האדמה כדי שתצמח טוב.

"והמקרסם עשבים", מישהו שעוקר עשבים רעים, זה לא קוצר או... קוצר הוא סוג אחר של דבר, זו תולדה של חורש.

דובר 2: נכון, זה יכול היה להיות אולי סוג של זריעה שמדברים עליה, כמו לתקן שהעשבים האחרים יצמחו טוב יותר. כאן לא מדברים על זה, כאן מדברים שהוא עושה זאת כדי שהאדמה תהיה טובה יותר.

דובר 1: נכון, זה מעניין, כי לכאורה כשאדם מסתכל בעיקר על המעשה, היה אומר שזה נראה כמו קוצר. קוצר פירושו חיתוך משהו ממקום גידולו. אבל כאן מסתכלים על התוצאה. אה, שם זה בדרך כלל קוצר, פשוט הוא רוצה תפוח והוא חותך אותו. כאן זה דבר אחר, כאן הוא רוצה לשפר את האדמה, זה נקרא חורש. אז, בדרך כלל לא מסתכלים איך המלאכה נראית, אלא מה המלאכה פועלת.

"או המורד את הסריגים", שמישהו... מעניין שגם כאן יש מילים נוספות, שם הפועל לעקירה. זה סוג אחר של דבר. כי כאן אני חושב שהוא חותך חלקים מהעצים. הוא חותך ענפים. הוא עושה משהו באדמה, אבל זה לא ממש באדמה, אבל זה גם **כדי ליפות את הקרקע**. אני לא מבין בדיוק מה זה אומר. הוא מביא משהו מהגאונים, אני לא יודע, שחותכים ענפים כדי שהענפים יהיו על האדמה. זה לא המטרה של העץ, כי אז זה אולי היה זריעה, אלא זה בשביל האדמה. יש גם איזו תכלית שחותכים הרבה עצים קטנים שיהיו על האדמה עצים קטנים. כמו שהוא אומר מיד, כדי ליפות את הקרקע.

רש"י אומר תולדת חורש, כי זו המלאכה של חורש, לשפר את האדמה כדי שאפשר יהיה לזרוע. וכמה השיעור של זה? **ושיעורו כל שהוא, חייב.** כל אחד מהדברים האלה, כל שהוא, חייב.

משהו פני השדה

דובר 1: המשהו פני השדה. כאן הוא מביא דברים שזה לא ממש אותו דבר. הדברים הקודמים הם פחות או יותר שלוש דרכים לעשות פעולה דומה, שעושה כמו... עכשיו בא סוג חדש של פעולה שהיא גם תולדה של חורש. הוא הולך לעשות פעולה אחרת שהיא לא... כל הדברים שמנינו זה חורש כהכנה לזריעה, לשפר את האדמה כדי שאפשר יהיה לצמוח וכן הלאה. אבל אם יש דרך אחרת למה אדם רוצה לחפור באדמה...

דובר 2: לא, כאן מדברים שהוא רוצה לחפור באדמה. יש לך משהו פני השדה כי הוא רוצה שם להלך.

דובר 1: לא, לא, זה גם בשביל הכנה לזריעה, אין הבדל.

דובר 2: לא, אבל הוא רוצה שם להלך. הוא משהו פני השדה מכל סיבה שהיא.

דובר 1: לא, זה ליפות את הקרקע, זה ההבדל. כל החרישה היא בשביל זה.

דובר 2: לא, כל החרישה קודם היא ליפות את הקרקע. עכשיו זה דבר אחר לגמרי, הוא רוצה דרך ישרה שיהיה קל להלך.

דובר 1: ככה כתוב כאן, **המשהו פני השדה**, כן, **גורן שהיה בו תל**, יש שם גבעה, **ורידדו**, או שיש שם שקע, **ומילא הגאי**, הוא מילא מקום שנמוך יותר, **חייב משום חורש**, כי זה גם ענין של ליפות את הקרקע.

זה יהיה, כי כאן אנחנו רואים שמלאכת שבת שלנו היא לא הצורה שאתה רואה, אלא מה התכלית שהוא רוצה להשיג. תמיד, תמיד. אבל זה יכול להיות אחת משלוש, אבל כך נלמד את זה.

דובר 2: כן, אבל, קוצר, קוצר, קוצר זרעים, מה שזה לא יהיה, זה כזית, רגע אחד אחורה. לא זימור. המסקנה שונה. חותכים את החלקים הקטנים, החלקים הגדולים, מה שזה לא יהיה. הרי זה מעין זורע.

דובר 1: כן.

תולדת זורע — המשקה צמחים

דובר 1: הלאה. אבל המשקה צמחים ואילנות בשבת, מישוהו שמשקה, הוא משקה את הצמחים והאילנות בשבת כדי שיוכלו לצמוח, הרי זה תולדת זורע. זה לא מעין זורע, אלא זה תולדת זורע, וחייב הטאת.

דיון: למה משקה היא תולדה וזומר הוא מעין זורע?

דובר 2: למה? מה ההבדל בין זומר או משקה?

דובר 1: שוב, זומר זה בדיוק אותו דבר כמו זורע. תבין. אבל משקה זה לא אותו דבר בדיוק. זה דבר שעוזר שיצמח. מבין? זו פעולה אחרת. זה סוג אחר לגמרי של פעולה.

דובר 2: אנחנו רואים את זה בדיוק הפוך. מים זה ממש גורם לזה לצמוח. בלי מים זה לא יכול לצמוח. זימור זה משהו שמשפר את העץ.

דובר 1: אבל מה אז, כבר אמרתי לך קודם. יש חמש דרכים איך לנטוע עצים. אחת מהן היא חיתוך חלקים. זה גורם לצימחה ישירות.

דובר 2: לא, זימור זה לא מה שאמרת קודם, מברוך. זימור פירושו שהוא חותך חלק קטן, וזה גורם שיצמח טוב יותר.

דובר 1: וקודם דיברת על הדקל, עץ שיש לו יותר מדי ענפים, חותך כמה ענפים שיצמחו טוב השאר.

דובר 2: וזה יותר ישיר מהשקיה? למה זה יותר ישיר מהשקיה? זה כמעט אותו דבר.

דובר 1: כי זה אמרתי לך, כי המפרשים ראו שנטיעת עץ קטן אתה צודק, כי זו עוד דרך של נטיעה. בפסקה הקודמת דיברו על זה, למה זימור הוא סוג של חיתוך. טוב מאוד. אתה מבין שהשקיה היא פעולה אחרת לגמרי. בוודאי זה עוזר שיצמח, אבל זו לא נטיעה. זה דבר אחר לגמרי.

תרגום לעברית

דובר 2: למה חיתוך הוא יותר השתלה מאשר השקיה? אני לא יודע למה.

דובר 1: טוב מאוד. יש ענין של השתרות. מכניסים חתיכה מהעץ לאדמה, זה נקרא השתרות. הם לא דיברו על זה אז. יש דרכים שונות איך לעשות השתלת עצים. אחת מהן היא לחתוך את העצים. אבל להשקות זה לא דרך של השתלת עץ. זו דרך לגרום לעץ לצמוח טוב. זה דבר אחר לגמרי. זו תולדה, אבל זה שונה. אני רואה שזה יותר שונה. אני לא רואה שזה כל כך פשוט. בכל מקרה זה לא משנה. החילוק הוא רק בתולדה.

תולדת זריעה — השריית זרעים

דובר 1: ובכן, יש דרך של השתלת כותים. וזה לא על ידי הנחה במים. לא, משתילים אותו, זה מוכן, זה קצת מצמיח, זה יכול להיות החיטה, זה מתחיל לתסוס, ואחר כך מכניסים אותו לקרקע. השריית זרעים וחייב. זו תולדת זריעה. כי זו הכנה לזריעה. עד כאן הלכות זריעה.

הערה על לשון הרמב"ם

דובר 1: אגב, תראה, בפרק הקודם דיברנו שהרמב"ם עשה את כל הזריעה זריעה, ואפילו לא חזר ללשון המשנה זריעה. הוא לא אומר שהשריה היא זריעה. לא, הוא אומר כך, לדעת, הוא מדבר על האנשים. אחר זה... רק בשמות של המלאכות הוא החליף לענינים. לא, הוא לא אומר חרישה בכל שהוא. נכון. בסדר.

מלאכת קוצר

שיעור קוצר — גרוגרת

דובר 1: אפשר לקרוא לזה נכדים?

דובר 2: זה לא יכול להיות כל כך קרוב.

דובר 1: לא, אתה אומר דבר מעניין, כי דרבנן שיש לו קשר קרוב מדי הייתי כבר אב או תולדה. זה קשר קצת יותר רחוק. זה חייב להיות דבר שלא אסור מדאורייתא. נכון, הרבה פעמים, נראה בפרטים הרבה פעמים לא ברור להבין למה זה רק דרבנן ולא תולדה. אבל על כל פנים, מה שהרמב"ם מביא, יש לו פשוט בגמרא שזה ההבדל.

עכשיו, עד כאן זה חורש דאורייתא. עכשיו בא חורש דרבנן, צריך לחכות לפרק שלנו.

הלכה ב: זורע

שיעור זורע

דובר 1: אז. המלאכה השנייה היא זורע, הרמב"ם מדבר על זריעה. זריעה, כל שהוא. השיעור של זריעה הוא אפילו שיעור קטן. אין מינימום.

מעניין, בחורש ובזריעה מבינים שאפילו בלי מינימום, צריך... להכניס זרע לאדמה זה תמיד מעשה. וגם שבירת גומות לא פירושו סתם לתת שריטה באדמה, כי זה לא בכלל חורש. זה חייב להיות משהו שבגדר חורש. אבל השיעור המדויק אין.

דובר 2: השריטה הכי קטנה שאתה עושה בכוונה בשביל...

דובר 1: מה יכול להיקרא ענין של גומא?

דובר 2: אין שיעור, יש כן. שהוא צריך להכניס גרעין אחד לאדמה. אני אומר, אבל אם זה ממש כל שהוא, פירושו שאין לזה שם של גומא, אין לזה שם שנחפר, שאם מישוהו זו פירור חול לא קרה כלום. אבל השיעור הוא כל שהוא.

דובר 1: לא עשית כל שהוא?

דובר 2: אבל השיעור הוא לא שכל סוג לא נעשה נעשה נעשה.

שיעור זריעה — כל שהוא

דובר 1: אז עד כאן זה חורש דאורייתא, וחורש דרבנן צריך לחכות לפרק שלנו.

אז. המלאכה השנייה הייתה הזורע, הרמב"ם מדבר על זריעה. הזורע כל שהוא, השיעור של זריעה הוא אפילו שיעור קטן, אין מינימום. נאמר, בחורש וזריעה מבינים שאפילו בלי מינימום, צריך להכניס זרע לאדמה זה תמיד מעשה, וגם זה לגבי, זה לא אומר סתם לתת שריטה באדמה, כי אין צורך בכלל לחורש, זה חייב להיות משהו שבגדר חורש, אבל השיעור המדויק אין. השריטה הכי קטנה שאתה עושה בכוונה מפורשת.

מה יכול להיקרא ענין של גומא? אין שיעור. כאן יש כן, זריעה צריך להכניס גרעין אחד לאדמה. אני אומר, אבל אם זה ממש כל שהוא, פירושו לא, אין לזה שם של גומא, אין לזה שם שנחפר. מישוהו זו פירור חול, לא קרה כלום, אבל השיעור הוא כל שהוא. הוא לא עשה חרישה.

כל, המילה היא, בשיעורים זה באמת ברור. קוצר צריך להיות כגרוגרת, חתכת פחות מכגרוגרת, עשית קצירה, אבל זה לא היה כגרוגרת. זריעה, עשית זריעה אפילו עם קצת זריעה, כי זה באמת אנחנו מביאים את זה, כי יש לזה תועלת אפילו עם כל שהוא.

מעין זורע — הזומר את האילן

דובר 1: הזומר, אז. ומה זה, עכשיו הרמב"ם מביא מעין המלאכה, שהוא גם אב, זה אומר אותו דבר, זה עוד דרך לומר זריעה. הוא כבר אמר, קודם הוא כבר הביא לנו כמה דרכים של נטיעה, נטיעת אילן, מברוך. כאן הוא אומר, הזומר את האילן כדי שיצמח, הוא חותך חלקים מהעץ כדי שיצמח, הרי זה מעין זורע.

כלומר, כשמישהו רואה מישוהו עושה זימור את האילן, זה יכול להיות אחת משתי מלאכות שאנחנו כבר יודעים. אם זה ליפות את הקרקע, זה חורש. אם זה כדי שיצמח, זה זורע. ועוד קוצר, זה יכול להיות אחת משלוש.

קטן, שורש קטן, יוכל להתחבר לאדמה מתחתיו, **הרי הוא כארץ**, אז זה לא נחשב כעציץ שאינו נקוב, אלא כן, זה מחובר למקום גידול.

כל זרע שקצירתו מצמיחתו — חייב שתי חטאות

דובר 1: אומר הרמב"ם כן, **כל זרע שקצירתו**, אנחנו אמרנו קודם אצל זומר, כשחותכים חתיכה, זו הדרך לגרום לזה לצמוח. אומר הוא, אותו דבר, כל תבואה שהחיתוך גורם לה לצמוח יותר, **כל זרע שקצירתו מצמיחתו ומגדלתו, כגון אספסתא וסילקא**, אלו שני סוגי ירקות. סילקא אנחנו רואים הרבה פעמים, סילקא כמו שלמדנו. אספסתא אומר השך, בקיצור, איזה מיני עשבים שכשחותכים אותם זה גורם להם להתחיל לצמוח שוב מיד. **הקוצרו בשוגג חייב שתי חטאות, אחת משום קוצר ואחת משום נוטע.**

זה מאוד מעניין, באותה מעשה האדם עושה שני דברים, הוא עושה קוצר והוא עושה נוטע, כי יש שתי תולדות מאותה פעולה. יש לו עכשיו חתיכת אספסתא לתת לבהמתו, זה קוצר, אבל גם באותה פעולה הוא עושה נוטע, זה צומח שוב.

דין: האם זה רק פועל יוצא?

דובר 2: אבל זה מעניין, לכאורה מדברים באופן שהוא רוצה את שניהם, כי אם לא אז הדבר השני הוא יותר כמו פועל יוצא, הוא קוצר ובדרך אגב קורה משהו שזה מתחיל לצמוח שוב. מה שהוא עושה, זה דבר שכשחותכים אותו זה צומח יותר, זה מה שכולם רוצים. כשהוא חתך אותו הוא לא עשה פעולה שזה יצמח, הוא מבקש לתת לאכול לבהמותיו. והדבר השני הוא, אני יכול אולי לומר לך משל. כשמגלחים אדם, חוזר לצמוח שערו.

דובר 1: אבל אם מגלחים אדם... זה לא נקרא צמיחה.

דובר 2: כל דבר בעולם כשמגלחים אותו, זה צומח בחזרה. זו לא הנקודה. יש דברים שחותכים אותם כדי שיצמחו בחזרה. זו הדרך. ויש דברים שזו לא הדרך, זה לוקח יותר זמן לצמוח, הם לא מחוברים כן, וכדומה.

חייב שתי חטאות על פעולה אחת

דובר 1: הוא מבקש לתת אוכל לאשתו. השבוע הבא זו דרך גידול. כל פעם שמגלחים אדם, חוזר לצמוח שערו. טוב מאוד. אם מגלחים אדם, זה לא נקרא צמיחה. כל דבר בעולם כשמגלחים אותו, זה צומח בחזרה. לא זו הנקודה. יש דברים שחותכים אותם כדי שיצמחו בחזרה, זו הדרך. יש דברים שזו לא הדרך. כנראה החילוק הוא, זה לוקח יותר זמן לצמוח, זה לא מחובר כן, וכדומה.

כן, אבל כאן עומד החידוש, שכשעושים פעולה שממנה יוצאים שני מיני דברים, חייב שתי חטאות.

כי כמו שאמרת כל הזמן, הלכות שבת זה בעיקר על תוצאות, לא על פעולות. כן. בכלל, פעולות של אדם הן יותר על התוצאות מאשר על הפעולות. לא כמו שהרבי אמר לכם, אדם צריך לעשות, לא לפתוח. מנעולים, אדם צריך לפתוח. לעשות זו דרך איך לפתוח. כן, לא זה נקרא סכנה. הלכות שבת זה רק על... כאן הוא בסופו של דבר לא עשה כלום. נכון?

דובר 2: אני שומע, אני שומע.

הדין של זומר וצריך לעצים

דובר 1: והוא זומר וצריך לעצים. אם הוא צריך כן את העצים. בדרך כלל, זומר זורקים את העצים, אז זה רק נוטע. כן. אבל אם הוא צריך גם כן את העצים, **חייב משום קוצר ומשום נוטע**. טוב מאוד. הוא מביא שתי חטאות.

אתה מתכוון שהיו שורות כאלה של אנשים בבית המקדש עם שתי חטאות כי הוא עשה זימור? אני לא יודע.

עכשיו נלמד לכאורה עוד תולדה של קוצר. הוא אומר דוקא לכאורה חייב שתי חטאות, כי לגבי עונש זה לכאורה לא שייך. אחד זה לגבי להיות בעיה לכאורה עם האזהרה, כן. אם יש לו עונש הוא גם לא שייך. טוב. כל החילוקים האלה הם כולם בחטאות. הלכות שבת לא מדברת על יהודים שמחללים שבת במזיד. צריך לזכור, מדברים דווקא על יהודים ישרים. רק בשוגג זה קורה.

הלכה ה — עציץ שאינו נקוב

דובר 1: אז נלמד על... קוצר. קוצר. אומר הרמב"ם, תולדה, מי שאחד, לא נכון... מתי הוא חייב קוצר. אה, אומר הרמב"ם, קוצר. השיעור הוא גרוגרת. תאנה. תאנה יבשה. מדברים הרבה על השיעור. היום זה שיעור קטן יותר מ... הרמב"ם, הולכים בזה כש... מה השיעור שנפל. קוצר גרוגרות. חייב.

תולדת קוצר — עוקר דבר מגידולו

דובר 1: אומר הרמב"ם, מה התולדות שלו? תולדות תולדות קוצר. קוצר פירושו לחתוך תבואה. אם זה תולדות, תולש כל דברים אחרים שגדלים. כן. אז, לא יודעים בדיוק מה החילוק בין קוצר ותולדות. הם אותו דבר — נראה לי שאומרים שקוצר פירושו בכלי, ותולדות פירושו בלי כלי. לא ברור. בסדר. זה בערך אותו דבר. כאילו עוקר דבר מגידולו הוא תולדה של חיים ושם קוצר, הוא אומר שזה נקרא תולדת קוצר. כן.

תולש מעציץ — צרורות, חובז, עציץ שאינו נקוב

דובר 1: הנה, הוא הולך לומר את הגמרא. הנה, הוא הולך לומר את הגמרא של דברים שאולי אדם חושב שהם לא נראים כמו שחותכים, כמו משהו שקשור למשפחת קוצר. אבל זה כן. **צרור שעלו בו עשבים**, אבן שהתחיל לצמוח עליה עשב, **או עשות שעלת בסנה**, על סנה, על עציץ קטן התחיל לצמוח עליו צמח, אני יודע, זה מסורים, איזה צמח, **או עשבים שצמחו אגב החובז**, כל הדברים האלה הם מקום גידולם של העשבים שצומחים. אז **התולש מהם חייב, שזהו מקום גידולו**. הצרור או החובז נעשה עכשיו המקום שבו זה צומח, לכן חייב. **אבל התולש מעציץ שאינו נקוב, אבל למעשה, הוא תולש מעציץ שאינו נקוב שאינו יונק מהקרקע, פטור, שאין זה מקום גידולו**. זה לא מקום גידולו.

דין: למה עציץ שאינו נקוב שונה מחובז?

דובר 2: אולי זה לא נורמלי, זה לא הסדר הנורמלי שתולש בעציץ שאינו נקוב, כי לכאורה זה צומח חלש מאוד, ורק לזמן קצר. משא"כ חובז זה כן סדר נורמלי שצומחים עשבים. כך זה נראה. אני לא יודע. זה דבר נורמלי. הטבע, מה שקורה דרך הטבע נקרא נורמלי, וכשאדם עושה דברים שיש דרך טובה יותר לעשות, אנשים כמעט לא עושים בכלל עציץ שאינו נקוב. זה לא מקובל. אם יש לך עציץ אצלך בזמן הרגיל, זה יהיה עציץ נקוב. זו האמת.

דובר 1: מה עם משהו שהוא כמו בבית בפנים? בבית זה בטוח לא נקוב. נקוב פירושו שזה באמת... המפרשים אומרים שאינו נקוב פירושו שזה מחובר לקרקע. שזה לא מחובר לרצפת הפרקט שלך או לרצפה האבן. בבית אצלי זה בטוח לא דרך של... אה, אתה מתכוון שבחוץ זה עציץ נקוב. אבל לאנשים יש צמחים, זה עציץ שאינו נקוב.

דובר 2: אם אתה בחוץ, זה כן נקוב. הוא עושה נקב. הוא עושה חור מלמטה. זה יותר טוב כך. טוב מאוד. אבל זה עדיין עציץ שאינו נקוב, כי יש כמה צמחים שיכולים להחזיק בבית. עציץ שאינו נקוב זה לא דבר נורמלי. העשבים זה נורמלי. העשבים, הטבע גורם להם לצמוח. בסדר. כן. כי לחובז יש איזו לחות שממנה זה צומח, וכדומה.

דובר 1: צריך לדעת את המקרה של עציץ שאינו נקוב שאתה מדבר עליו. יכול מאוד להיות שעציץ שאינו נקוב זה משהו שחותכים, ולזמן מה זה עוד מחזיק בבית. אתה אומר שהזמן הזה, זה שזה יכול להחזיק במיכל לכמה שבועות, עדיין לא הופך את זה למקום גידולו. זה כבר מנותק מהקרקע. לא דווקא מנותק. יש לי צמחים כאלה. אני לא רואה למה. זו לא דרך נורמלית. אף חקלאי לא מגדל צמחים... מה זה נקרא, העציץ, כן? בימינו זה דווקא כן דבר. אז זו שאלה. אז צריך לשאול את הרבנים, זו באמת שאלה. אבל אני מדבר על מה שאתה קונה פרח למה שזה לא יהיה, איזה צמח שצומח אצלך בחדר הספרים, זו לא תורת גידול, זו לא שאלה. זו שאלה. על כל פנים, זו ההלכה.

עציץ נקוב — כדי שורש קטן

דובר 1: עציץ שאינו נקוב, מה זה נקוב? כן? עציץ שאינו נקוב, יש לו חור. כמה גדול צריך להיות החור? **כדי שורש קטן**, שיש לו חור קטן, ששורש

דובר 2: בסדר, אני לא רואה, אני אומר לך את הסברא, חותכים דבר מת. אני לא רואה, אני חותך דבר מת. יכול להיות שיש איזו סוגיא בגמרא, אני לא יודע. אם זו סתם סברא, לחתוך דברים מתים זה לא תולש. תולש זה רק כשחותכים דברים מאיפה שהם צמחו. זה צמח אתמול, מילא. אבל זה שזה דווקא עץ שלם שהוא כלום, אני לא יודע אם זה הגיוני.

דובר 1: "יבשו פירותיו" פירושו שהפרי כבר לא יונק כלום. הפרי כבר לא מקבל כלום מהעץ. בוודאי, העץ התייבש. נו, מה הבעיה? "אילן שיבש ופירותיו" זה אותו מין דבר. הפרי לגבי העץ זה אותו דבר כמו העץ לגבי הקרקע, אפילו כשהקרקע יבשה. הבעיה היא לא לחתוך את העץ. הבעיה היא לחתוך את הפרי מהעץ, נכון?

יכול להיות שכשחותכים את העץ זה איזה איסור אחר, בכלל לא תולש. אם הוא חתך עץ. זה נושא אחר. תולש זה כשחותכים פרי מעץ, או אולי לחתוך את כל העץ זה גם תולש. אבל עכשיו הוא מדבר דוקא מ... הוא אומר "אילן יבש שיונקים מפירותיו". הוא דוקא לא אומר את כל העץ. הוא דוקא אומר רק כשהוא עדיין יכול ליהנות.

תירוצים אפשריים

דובר 1: אני רק אומר לך מה רציתי קצת להבין. או לגבי טומאה, או שטומאה יש לה גדרים אחרים משבת. לגבי טומאה זה כן נקרא לא מחובר כי זה כבר משהו שנגמר, מה שזה לא יהיה. לגבי שבת לא, או שזה סתם פסוק כמו חומרא. יכול מאוד להיות שזה הפשט בחתיכה הזו של ספק. שאפילו פרי נראה יבש, אולי הפרי עדיין מקבל משהו מהעץ. צריך להיות מומחה בשביל זה. הוא חייב. הוא הולך לחומרא בשני הדברים. אבל הוא אומר חייב. חייב פירושו מביאים חטאת. זה ענין שהוא מתיל בספק דגמרא.

תרגום לעברית

או אפשר לומר תירוץ אחר. אפשר לומר, הוא מביא רמז, חשבת. יכול להיות שטומאה היא פשוט יודע תלוש, אבל מי אומר שלגבי שבת דבר תלוש אסור לחתוך? כל עוד זה עדיין דומה, זה כאילו עדיין תלוש, זה תולדה. תולדה של תולדה. ראיתי שהוא מביא ראיה, כי חיתוך מאדם נקרא גם ממקום גידולו או מבהמה, כן? אחד חותך שיער מבהמה, הוא חותך זאת ממקום גידולו. כך גם האדם.

דובר 2: כך כתוב כאן?

דובר 1: עד עכשיו זה לא כתוב. אני לא יודע. אולי זה רק מדרבנן באמת. אני לא יודע.

דובר 2: אוקיי. אוקיי.

הלכה ה – שיעורים של תולש

שיעורים לפי המטרה

דובר 1: אממ... תולש. הוא אומר שחייבים משום תולש. הוא אומר דווקא, הוא אומר את השיעורים של תולש. אומר הרמב"ם כן, אה, יש שיעור אחר של... לא כל התולשות. נאמר כן, קוצר, הבה נבין. קוצר, אב המלאכה, היה לו שיעור כגרוגרת. אבל עכשיו אנחנו הולכים לגלות שלא כל סוג של תולש שהוא תולדה של קוצר יש לו בהכרח אותו שיעור.

דובר 2: לא, אני אגיד לך. אני חושב שזה יותר כללי. בכל דבר צריך לראות לאיזה דברים משתמשים בזה. פרי, אתה יודע מה זה גרוגרת? זה פרי ממוצע. קוצר בדרך כלל פירושו לחתוך פרי, אומרים שזה גודל של פרי ממוצע. אבל אם חותכים את זה לסיבות אחרות, אז השיעור הוא לפי הסיבה למה חותכים.

דובר 1: אני לא יודע למה הוא אומר דווקא על אולשין וזרדים, יכול להיות כי זו הדוגמה בגמרא. אבל הרמב"ם מתכוון כאן בעיקר שמה שהוא אמר קוצר הוא כגרוגרת זה כי זה אומר לחתוך פרי. אבל אם חותכים את זה לסיבות אחרות, כל גידולי קרקע, רואים על איזה דבר חותכים את זה.

למשל, אם אחד חותך אולשין, זה סוג... רואים את זה במיני מרור, רואים שזה מהמשפחה של כרוב, זה סוג של ירק פרי. או מזרד זרדים, אחד חותך חתיכות קטנות של עץ, אני מתכוון למה שעושים להסקה.

דובר 1: נמשך. אז כך, הפושט ידו לתוך פיה של בהמה, חתיכת זמד שנתן בה אספלין, שהתחיל לצמוח עליו, עשבים קטנים, אז אם מישוה מרים אותו מן הארץ, כשאגב יסודו, שהוא מניח אותו על משהו, חייב משום תולש, כי כשהוא מרים אותו ממקום גידולו, הוא תולש את העשבים. או להיפך, היה אגב יסודו, כשעל הארץ, הוא הניח אותו על הארץ, שיוכלו לשרוד טוב יותר, אז הוא חייב משום זורע, כי הוא מחבר לקרקע.

דובר 2: אז זה כמו סתירה. מצד אחד עומד בשני האופנים, גם שזה תולש...

דובר 1: לא, זה נכון, כן. זה תולש וזה זורע. על היסוד זה לא מחובר, זו המילה.

דובר 2: בסדר.

הלכה ה – תאנים שיבשו באילן

הלכת הרמב"ם

דובר 1: החלק הבא הוא סתירה. אז כך, תאנים שיבשו באילן, תאנים שלא היו מוצלחות, התייבשו לפני שהבשילו. וכן אילן שיבשו פירותיו, עץ שנרקב, שהפירות התייבשו. אז אדם היה יכול לחשוב שזה כבר לא ממש מחובר לקרקע, זה כבר דבר מת. אבל ההלכה היא לא כך, התולש מהן בשבת חייב, כי למעשה, כל עוד זה עדיין למעשה מחובר לקרקע, לא נכנסים לכמה מוצלח זה עדיין יונק מהקרקע. מסתכלים על זה על עיקר הדבר שזה עדיין מחובר.

אף על פי שיש הלכות אחרות שבהן מסתכלים על זה שזה כבר תלוש. לענין טומאה, אף על פי שהן כעקורים, זה נקרא כבר כמו תלוש לענין טומאה.

ביאור החילוק בין טומאה ושבת

הפשט הוא כך, בטומאה, רק פרי תלוש יכול לקבל טומאה. אם טומאה נגעה בפרי תלוש, זה מקבל טומאה, אבל דבר המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה. אז מה קורה עם התאנים? לענין טומאה אומרים לנו שזה נקרא כבר תלוש, שזה כבר לא מחובר לקרקע, זה כבר לא יונק. אדם היה חושב שזה צריך לומר גם לגבי שבת, שזה נקרא כבר לא מקום גידולו. אבל ההלכה היא לא כך, כל עוד זה עדיין מחובר לקרקע, לא נכנסים לכמה מוצלח זה נטוע.

דיון: אילן שיבש – כל העץ או רק הפירות?

דובר 1: הוא מסביר הרב בלומנג בשם המפרשים, שזה דווקא אם רק הפירות חלשים. אבל אם כל העץ נעשה מת, בוודאי זה כבר לא עץ. אבל רק לגבי הפירות זה לא...

דובר 2: הם דוקא הכל מחובר, אם זה לא מחובר לקרקע, למה זה חילוק שבת? אנחנו לוקחים אותם?

דובר 1: אז אולי כל עוד זה לא נפל מהמקום?

דובר 2: אבל זה בכל מקרה ייפול. זה עניין של זמן. בשלב מסוים זה ייפול.

דובר 1: אני אומר, כל עוד זה עדיין מחובר לקרקע, אני אגיד חידוש, אני לא יודע. זה נראה כך מהלשון "יבשו פירותיו". הוא אומר כן, "אילן שיבש". אני לא מבין, קשה לי להבין. מה הפשט שזה עדיין פרי? אתה תולש את הפרי מהעץ. זה התולש, נכון? אבל דבר שלם, עץ מת זה לא עץ. מה יצא?

אני רוצה לומר לך שאם אני אומר ש"מחובר לקרקע" פירושו שזה יונק ממקום גידול, שניהם כבר לא יונקים. בוודאי, הפירות התייבשו. הפירות נשבר. אבל הפרי עדיין מחובר. הוא אתמול היה פרי. תולש זה כשחותכים את הפרי. הפרי כבר לא יונק ממקום גידולו. מה איכפת לי איפה העץ? הפרי כבר לא מקבל כלום ממקום גידולו.

אני אומר, כל עוד זה עדיין מחובר.

דובר 2: כן, אבל זה חייב להיות מקום גידול. זה חייב להיות איזה מקום גידולו. לשבור פרוסטאפ זה לא תולש, נכון? כי אין גידול. זה סתם שני דברים שמחברים, נכון?

דובר 1: כמו שאתה אומר, שני יבשים, לשבור ששני הצדדים יבשים, אז אתה לא תולש כלום מכלום. אתה שובר דבר מת. איפשהו חייב להיות חי.

שלושת השיעורים

אז זה כך: **אם לאכילה**, שני הדברים אפשר להשתמש, או את האולשין אפשר להשתמש או לאכילה, או לאכילה לבהמה. **אם לאכילה לאדם**, **שיעור כגרוגרת**, זה השיעור המקובל של אכילה לאדם. אבל **אם לבהמה**, צריך להיות לפי השיעור של מאכל בהמה רגיל, זה **כמלא פי גדי**, כמה שגדי אוכל בבת אחת, ממלא את הפה. **אם להסקה**, אם זה להסקה, צריך להיות מספיק חתיכת עץ להסיק הסקה מינימלית, **כדי לבשל ביצה**, ביצה היא קלה לבישול, ביצה מתבשלת מהר יותר, אז זה השיעור של תולש להסקה.

קושיה: למה בישול שונה?

דובר 1: אבל אני יכול לשאול אותך שאלה על זה, זה באמת לא תירוץ לשאלתך. אם אמרנו עכשיו שבענייני אכילה השיעור הוא גרוגרת, הרי לכאורה בישול מבשל אוכל כדי לאוכלו, צריך גם להיות השיעור גרוגרת, לא משהו ביצה. כי אומרים את המינימום של הדבר. המינימום אכילה פירושו פרי שלם, והמינימום בישול פירושו לבשל בישול קטן יותר. כי נאמר שביצה מתבשלת בדקה, ופרי לוקח יותר זמן, אבל היה מספיק חשוב, היה מספיק דבר חשוב שחתכת.

אז אנחנו הולכים לגלות בהלכה הבאה שכשאומרים "כדי לבשל ביצה", זה מתכוון לענין בישול שאתה אומר, כי לביצה יש זמן מסוים. זה לא הגיוני שנכנס זמן. אה, לבשל ביצה לא צריך הרבה, חתיכת עץ קטנה, אבל זה נשרף בדקה. לא אומר שצריך לאכול, למשל, כשביצה כשאר ביצה.

מלאכת מעמר — איסוף גידולי קרקע

אנחנו הולכים לגלות בהלכה הבאה, שכשאומרים כדי לבשל ביצה זה מתכוון לענין בישול שאתה אומר, כי לביצה יש זמן מסוים, מסוים... לא הגיוני שנכנס זמן, נכנס זמן, אהא, כי ביצה לא צריך הרבה... אהא, חתיכת עץ קטנה, צריך זה נשרף בדקה. אבל זה לא אומר שצריך לאכול למשל ביצה כשיעור ביצה. צריך למשל ביצה כשיעור גרוגרת, מה שאומר הרמב"ם בהלכה הבאה. אני חושב שבדיוק זה עומד הדוגמה של אולשין מזרדים, כי לכאורה הדברים יכולים להיות... הוא אומר שזה תלוי באיזה מצב, לפעמים זה כשזה רך אפשר לאכול אותו, ואחר כך זה יתקשה. לכאורה אם אחד לוקח סתם דבר שהוא מחליט לאכול, שלא הולך מהדבר כמו תמר. זה סוג של דבר שיכול להיות כך זה יכול להיות כך. מין אולשין מין זרדים או מה. זה דבר שלא תמיד דבר נרחב. הוא לקח את זה רק והוא מחליט להסקה. אני לא יכול למשל אדם.

מדברים על סוג של דבר שאולי לפי הענין, או לפי המנהג במקומות. חלק אוכלים, חלק נותנים לבהמה, חלק להסקה.

עכשיו. אפשר ללמוד על המלאכה של מעמר. כן, הרמב"ם אומר מה זה מעמר בכלל. כל אחד שעומד. מה הלשון? זה לא כתוב מעמר בתורה. מאלמים? מאלמים, מלמים. מעמדמים? מה כתוב בתורה? מעמר פירושו לאסוף אלומה. פירושו לאסוף את האמרים. לאסוף חטים. מה השיעור? הרמב"ם, מעמר אוכלין. אחד אוסף חתיכות אוכלין, והשיעור כגרוגרת. אם זה אוכל, ואם מדובר בדבר שהוא מעמר, הם דברים שהם רגילים דברים של אכילה, והשיעור כגרוגרת. אבל מעמר אם הוא אסף, למשל אני יודע קש לבהמה, והשיעור כמלוא פי גדי כמה שאוכלים לבהמה, ואיזו בהמה נתנו גדי? מעניין, גדי זה אומרים מין או בעל חי קטן יותר, שלא אומרים תרנגולת, לא אומרים פרה ענקית. זה השיעור שחז"ל קבעו. אולי זה הקטן ביותר, כמו שגרוגרת היא הקטנה ביותר. גדי הוא הבהמה הקטנה ביותר. אוקיי.

ואם להסקה, שיעורו כדי לבשל ביצה. זה ה, כדי לבשל ביצה זה מספיק חשוב, מינימום חשוב, לזה נקרא חתיכת עץ, אפשר עם זה לבשל משהו, אפשר עם זה להתחייב, זה חתיכת אש.

אני זוכר שלמדנו בלשבתא, גדי בחלב אמו. גדי פירושו בהמה קטנה. זה לא חייב להיות מסוים שפירושו גדי. זה סתם קטן. גדיים, גדיים, גדיים.

ביאור שיעור ביצה — כדי לבשל כגרוגרת מביצה

אה, אומר הרמב"ם, מה זו ביצה? **ביצה האמורה בכל מקום היא ביצה בינונית של תרנגולים.** הוא מציין שהרמב"ם במקום אחר אומר שכל אחד יודע מה פירוש ביצה בינונית. ברגע שאתה אומר ביצה בינונית, כבר העולם ידע. הביצים הם הכי רגילות או מה.

מכל מקום, כתוב ליד כדי לבשל ביצה, **כדי לבשל כגרוגרת מביצה.** זה לא אומר שכל הביצה תבשל, אלא שחלק מהביצה, כמה מהביצה? בגודל של גרוגרת, מתבשל, זה כבר נקרא מבושל.

לכאורה במילים אחרות, כי ביצה באמת לא... ולא מדברים על ביצה בקליפה, מתכוונים לתת סדק על ביצה, לכאורה. זה ייקח כל כך הרבה עצים כמה שלוקח לבשל ביצה, אבל לא ביצה שלמה, אלא גרוגרת ביצה.

דיון: ביצה בקליפתה או לא?

לא, כשחשבת על לבשל ביצה, חשבת משהו יותר על ביצה בקליפתה, אבל זה לוקח הרבה יותר זמן לבשל. מדברים כנראה על לא ביצה בקליפתה. ממילא נכון, שאתה רואה שפינה ממנה כבר התבשלה... לא יודע. או שאתה מתכוון לומר לעשות חביתה? לא, בביצה סגורה כל הביצה מתבשלת לאט לאט לאט. אתה יכול לומר מתי זה כבר נקרא ביצה רופפת, או מתי זה כבר לא חי? לא, גרוגרת זו לא ביצה. גרוגרת פירושה חתיכה ממה שכבר מבושל, קצת ממה שלא לבן, יש לזה כבר צבע או... זו שאלה אם לוקחים לכתחילה, איך אפשר לקחת לכתחילה? אתה צודק, לוקחים חתיכה. אני לא יודע.

כמה זה באמת גרוגרת לעומת ביצה? הוא אומר שגרוגרת היא שליש מביצה, **אחד משלושה מביצה.** כן, הרמב"ם מחלק, הוא אומר שזה רק קרוב, ואם אין מכוון. זה מעניין. הרמב"ם אמר משהו שזה לא מכוון? אני לא יודע. תראה גרוגרת לגבי הכ'. לא, גרוגרת היא אחד משלושה. זה מעניין שזה לא מכוון.

אה, העיין שם אומר שהוא מביא ברמב"ם פרק י"ח שזה מסביר שיעור ביצה פירושו באמת חביתה, לא ביצה שלמה. אתה לא צריך לשים עם שמן ועם הכל. זה לוקח פחות. נכון, זה לוקח שתי דקות, חתיכה אחת, שיעור קטן מאוד בעצם.

מעמר הוא רק בגידולי קרקע

ואומר עכשיו הרמב"ם, מה שהוא אמר מעמר אוכלין, לאסוף לא פירושו כל אוכל, כל דבר, אלא גידולי קרקע. זה פירושו תמיד לאסוף גידולי קרקע ממקום שהם נמצאים.

תולדת מעמר — עיגולי דבילה ומחרוזת

ומה זו תולדה של מעמר? הוא אומר, מה פירוש תולדה של מעמר? אומר הרמב"ם, איך יש תולדה של מעמר? **המקבץ דבילה, והוא שיהא מעוגל,** הוא מדביק את זה חזק ביחד שיהיה עיגול של דבילה, חטיף שרואים בגמרא הרבה, נעשה חתיכה גדולה של אשכול דבילות, הוא גם עשה את אותו הדבר, אה, מעמר. למה זה לא נקרא בונה? לא יודע.

אוקיי. שיהיה ביחד ממש כמו בונה את הגבינה. **או שנקב תאנה ועשה בה לולאה.**

מה? זה לא כל כך טוב ללחוץ כמו הבנה. הוא אומר רק הוא שם את זה ולוקח את זה ביחד. זה לא נעשה כאחד, זה נשאר בחוץ, רק זה מודבק ביחד שיהיה יותר קל לשמור.

או אדם... הוא רוצה לעשות טבעת, איך זה נקרא באלו מציאות שם... מחרוזת? אה, מחרוזת של דבילה. הוא לקח תאנים והוא שם בהם הוא עשה חור קטן שאפשר יהיה לשים חוט, שיקיף את כל השיבולים ביחד, שיהיה דבר מאוסף. **הרי זה תולדת מעמר וחייב.** זו תולדה. המעמר האמיתי הוא ללקוט חתיכות תבואה בשדה, והתולדה היא דברים דומים כשמסדרים ביחד גידולי קרקע.

וכן כל כיוצא בזה, זה כל פירות אחרים שהסדר הוא לאסוף אותם וכדומה. למשל, הוא אומר, למשל היום, לוקחים קיסם לפעמים ושמים ביחד פירות עליו, יכול להיות שזו תולדת מעמר לאותו הדבר.

דיון: האם לשים פירות על צלחת זה מעמר?

הוא גורם שהדם יתכנס למקום אחד. חייב להיות עור, אם אין עור, נראה בעוד רגע, הדם זורם החוצה.

תנאי חיוב — צריך לדם

והוא, אומר הרמב"ם, אבל זה נעשה מפרק, אבל אי אפשר להתחייב במפרק אלא אם הוא רוצה לדם שיוצא מן החבורה, הוא רוצה באמת את הדם. למה? כי אם הוא לא חפץ להוציא את הדם, אלא הוא רק רצה להזיק לזה, הוא פטור משום מקלקל. כי הרי יש כלל שכל מלאכות שבת זה רק כשמתקן, כשעושים משהו שיקרה דבר שהוא תוצאה שרצו, תוצאה שהיא תוצאה חיובית. אבל אם סתם מקלקל, כמו כשאדם חובל בחיה והוא אין לו שום הנאה מזה, אין לו שום תועלת מזה, באמת קרה מעשה של פירוק, קרה מפרק, אבל זה מקלקל.

כבר היה לנו ההלכה דרך אגב בהלכות מילה. זוכר למדנו שמילה בשבת אם זה לא בזמנו זה נקרא מקלקל. והוא פטור. לכאורה אז היה על ההלכה.

שיעור חלב ודם

אומר הרמב"ם, "ואינו חייב עד שיצא דם או חלב כגרוגרת". כמה השיעור של החלב הקודם מבהמה או מהדם של החובל? גרוגרת. והרמב"ם מדבר במורים, זה אומר שכשעושים חבלה בחיה שיש לה עור חייב.

הקדמה: מילה בשבת שלא בזמנו

זוכר שלמדנו שמילה בשבת אם זה לא בזמנו, זה אומר שהוא מקלקל, ממילא הוא פטור. לכאורה זה היה על ההלכה.

הלכה ח: שיעור מפרק — כגרוגרת

אומר הרמב"ם, "אינו חייב עד שיהיה בדם או בחלב שהוציא כגרוגרת", כמה השיעור של החלב הקודם שהוא בהמה, או מהדם של החובל? כגרוגרת.

הלכה ט: חובל בבהמה לעומת חובל בחבירו — מקלקל לעומת מתקן

חובל בבהמה וחיה — מקלקל

אומר הרמב"ם הלאה, "ודברים אמורים", זה היה לנו, כשעושים חבורה בחיה שיש לה עור, הוא פטור. זה בבהמה וחיה וכיוצא בהם, זה נקרא מקלקל, אם לא רוצים את הדם, שזה דבר נדיר שירצו את הדם. בדרך כלל פטור כי מקלקל. אז רק בבהמה וחיה יש את הדבר שזה פשוט מקלקל.

חובל בחבירו — מתקן מפני נחת רוחו

אבל כשאדם חובל בחברו, לכאורה היית יכול גם לחשוב שהוא מקלקל. אומר אבל הרמב"ם לא כך. תראה מה הרמב"ם אומר, "אף על פי שאינו צריך להזיק, הרי הוא חייב מפני נחת רוחו", כי האדם יש לו הנאה. האדם הוא לא מקלקל, האדם הוא מתקן.

מה הוא מתקן? כי היה לו כאן, היה כאן אנרגיה שהוא היה צריך להוציא, ועם המכות "נתקררה דעתו ושככה חמתו", הוא נרגע, נתקן החום והכעס שלו. אז הוא מתקן, הוא הוציא עם זה מה שהוא היה צריך להוציא. היה כאן משהו ענין של תיקון, זה לא היה לגמרי קלקול. ממילא זה נקרא מפרק.

אבל, אני לא צריך את הדם עצמו? אומר הרמב"ם, "אף על פי שאינו צריך לדם שהוציא ממנו, הרי הוא חייב".

ביאור: מלאכה שאינה צריכה לגופה

תרגום לעברית

טוב, בואו נדבר על הענין של מלאכה שאינה צריכה לגופה. הרי למדנו קודם, הרמב"ם סובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. כי כאשר אדם מכה את חברו ומתחיל לצאת דם, נעשית פצע, הוא לא צריך את הדם, אבל הוא כן עשה כאן מעשה חיובי, ונעשה תוצאה של מפרק. זה אמנם מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב.

אז אצל בהמה זה מקלקל. מקלקל זה סוג אחר של דבר. מקלקל פירושו שהוא עשה קלקול, נעשה טעות, נעשה דבר שהוא לא רצה. הוא לא עושה דבר טוב, הוא עושה את זה סתם כך. אבל אצל אדם הוא אמר שמקלקל זה לא, כי נתקררה דעתו. ממילא זה מפרק. יפה מאוד. זו שיטת הרמב"ם.

דובר 1: הוא לא אמר כך.

דובר 2: הוא לא אמר כך.

דובר 1: לא לוחצים את זה ביחד, זה רק דרך נוחה יותר לאכול את זה.

דובר 2: הוא גם לא, זה סוג אחר של דרך לעשות עיגול. מעמר לא פירושו ללחוץ ביחד, כמו שאתה אומר אצלנו.

דובר 1: לאסוף ביחד.

דובר 2: אצלנו, כאן מדברים שלוקחים את זה ביחד. צריך לדעת, אולי אחרת, אולי דווקא כי זה כך הסדר, זו מלאכת אומן.

דובר 1: רוצים לעשות סלט פירות.

דובר 2: לא סלט.

דובר 1: אהא.

דובר 2: ללחוץ ביחד סלט זה ענין אחר.

דובר 1: הוא לוקח ביחד בצלחת אחת, אבל לא כך.

דובר 2: הוא שם על קיסם.

דובר 1: לא בצלחת אחת.

דובר 2: לא בצלחת אחת.

דובר 1: מה ההבדל? כי...

דובר 2: כן, אתה שואל קושיה טובה, למה לשים על צלחת זה לא מעמר?

דובר 1: חזון אישניק היה בא להתלונן לפני כמה שנים ולשואל סוג כזה של קושיה. אולי זה כן?

דובר 2: אוקיי, צריך לדעת את ההלכה למעשה.

דובר 1: בואו נמשיך.

דובר 2: הלאה, כן.

מלאכת דש — דישה

הדש, המלאכה של דש. דש פירושו לפתוח את הזרע, החיטה כשהיא עדיין בשיבולים, שיצא החתיכת חיטה. **הדש כגרוגרת**, השיעור הוא גודל של גרוגרת, חייב. על דישה אחת בגידולי קרקע. וכאן הוא אומר את זה מיד. כי הסיבה היא, כי תמיד הוא הביא שתי אמירות, וזה היה מחובר לתולש, שתיים הן והן והן, ואפילו זה חיטה עמורי זה בעצם הלך על שלם, היה חיטה אחרת.

דובר 1: נכון.

אוקיי.

תולדות דש — מפרק

מה הן התולדות של דש? אומר הרמב"ם, מה זה מפרק? תמיד כשאחד מפרק, הוא מוציא דבר ממקום שהוא שייך. כבר ראינו בגמרא, הרי תולדות דש.

חולב — חליבה

למשל, **החולב את הבהמה**. עד עכשיו החלב בבהמה, בסוג אחר של דרך, והוא מוציא את זה, הוא לוחץ את זה החוצה, הוא שואב את זה החוצה, הוא מפרק.

חובל — עשיית פצע

בחין, החובל בחיה שיש לה עור. הדם זורם בתוך האדם בוורידים קטנים מתחת לעור. והדרך שיהיה איסוף של דם באדם זה עושים חבורה, אז זה זורם ביחד, זה נעשה חבלה. מה זו החבלה? שהדם שהיה מפוזר באופנים שונים מתכנס למקום אחד. זה גם כמו מפרק, שמוציאים את החיטה ממקום שהיא נמצאת, או מוציאים את החלב מהמקום שהיא הייתה עד עכשיו, ולוקחים אותם ביחד למקום אחד.

אומר הוא כך, מה זה הדם? מדבר הוא עכשיו, כן, זה **חובל בחיה שיש לה עור**, בעל חי חי שיש לו עור, זורם מתחת לעור דם. ואם הוא עושה חבלה, הוא עושה פצע, חבלה, איך זו חבלה? מה קורה? הוא חייב משום מפרק, כי

תיקון, בוודאי, הוא שכח שזה שבת, הוא שכח שזה אסור, הוא צריך להביא חטאת. אבל כאן, הוא גם שכח שזה שבת, אבל הוא לא שכח שהוא בכעס. אני רואה רבי עקיבא איגר, והרמב"ם שואל למה לא כל שוחט הוא גם מפרק. אה, אוקיי, הדבר, בואו נלמד.

הלכה י: שמונה שרצים — יש להם עורות לענין שבת

אוקיי, הרמב"ם אומר עוד... שמונה שרצים, רגע. אה, סליחה. אומר הרמב"ם כך, צריך לדעת מתי נקרא שכל פעם שעושים חבורה, חובל, הוא מפרק דם.

אומר הרמב"ם כך, שיש שמונה שרצים שמוזכרים בתורה, הם מיני השרצים, הם בעלי החיים שאם מכים אותם יש איסור מפרק, "הואיל ויש להם עורות לענין שבת". יש להם שיער, יש להם עור, וכשמכים אותם נעשה מפרק, שמתאסף ביחד הדם. וחייב, כמו חובל. שעובד כך שדם מתאסף ביחד.

אבל שאר שקצים ורמשים אין להם עור, אין להם הטבע של הדברים, אז אפילו אם שייך להיות חובל אצלם, אבל לא זורם סתם דם. הדרך שבה שאר השקצים והרמשים פועלים היא אחרת, ממילא החובל בהם פטור.

שיעור כגורגרת אצל כל בהמה וחייה

יש אבל משהו מעניין שהרמב"ם אומר, צריך בכל מקרה לבדוק אצל כל חיה ועוף האם החבורה היתה שיעור כגורגרת, לא צריך להיות בעל חי קטן מאוד, צריך להיות שהיה שיעור כגורגרת מפרק. שאר שקצים ורמשים גם, אם רואים איזה דם שהתאסף, זו ההלכה, דבר רגיל. יש כלל, אם רואים שזה מפרק, יש כלל, זה לא נאמר שזו מציאות, אבל זה לא הכלל. שמונה שרצים יש להם את ההבדל שיש להם עור, ורק החובל בהם חייב, שאר שקצים ורמשים פטור. אצל שאר בהמות צריך לבדוק את השיעור, בסדר, זה לא עכשיו הנושא השיעור.

חבורה שלא יצא הדם — מפרק בפנים

ואיכא דאמרי החובל בהם חייב אפילו בשמונה שרצים, והוא שעשה חבורה, עשה חבורה שלא יצא הדם. אומר הוא, החבורה שמדברים כאן שהאיסוף של הדם נקרא מפרק, לא תלוי בדם, עשו מפרק את הדם וזה אמנם לגמרי יצא מהגוף, או שלא נצרר הדם, נעשה שהדם התאסף ונעשה בליטה או פצע שבו דם מתאסף, אפילו זה עדיין לא לגמרי יצא, זה נקרא גם מפרק, אפילו שלא יצא חייב, כי כך אומר הוא, זה מפרק, זה היה מפרק בפנים.

הלכה יא: סוחט פירות — תולדת דש/מפרק

עכשיו אפשר לקחת עוד תולדה של דש. אומר הרמב"ם, הסוחט, בואו נאמר מיד אחרי השוחט, שוחט הוא פירות, שוחט גם חייב משום מפרק, כי הוא מוציא את המיץ מהמקום שבו הוא נמצא, הוא נמצא מפוזר בתאים הקטנים בפרי או איפה שזה, והוא לוקח את זה ביחד והוא מוציא את זה.

שיעור סוחט — כגורגרת במשקין

אומר הרמב"ם, כמה הוא השיעור? ואינו חייב עד שיהיה במשקין שסחט כגורגרת, לא שהפרי גדול כגורגרת, אלא הפירות שנעשה מפורק הוא כגורגרת, המיץ שנעשה מפורק הוא כגורגרת.

דריכת זיתים וענבים — מן התורה

אומר הרמב"ם, איזה פרי יש את הסחיטה ומפרק? אינו חייב מן התורה אלא דריכת זיתים וענבים לבד. רק זיתים וענבים המשקה שלהם חשוב מספיק שזה נקרא כאילו עשו מפרק בדרך. זה דרך. זה מעניין, כי כאן נראה מיד שמדברנו אמנם אסרו אחרים, אבל זה לא עומד כאן, כי הפרק הוא לא מדברנו, אז מן התורה זה רק זה. אינו חייב מן התורה, אומר הוא, זה רמז על כך שיש עוד דינים.

סוחט לתוך אוכל — משקה הבא לאוכל אוכל הוא

אומר הרמב"ם הלאה, מה מותר לעשות לתחילה מתחום הסוחט? אומר הרמב"ם, הסוחט שאסור הוא רק כשסוחטים משקה ואחרי הסחיטה יש עדיין משקה.

מחלוקת רמב"ם ראב"ד: האם נחת רוח ליצרו הוא תיקון

הראב"ד כועס מאוד על זה. הראב"ד הוא מאלה ש"חכמים תמהו עליו ותמה אני על סופו". אוקיי. הראב"ד לא היה כותב של נתקרה דעתו, לא, לא, אבל הוא רצה להוציא כמה לא נכון הרמב"ם.

ראיית הראב"ד: קורע בגדיו בחמתו — כעובד עבודה זרה

אבל האמת היא שיש קושיה בגמרא. הראב"ד טוען שבגמרא כתוב, וזה היה אמנם לא במקרה הזה, במקרה אחר, בקורע בגדיו בחמתו, שזו אותה שאלה, נראה את זה מאוחר יותר בהלכות שבת, עוד פרק, אותה שאלה, אומרת הגמרא שהוא כעובד עבודה זרה. אם הוא עובד עבודה זרה, אומר הראב"ד, איך יכול להיות שיהודי הוא כעובד עבודה זרה והרמב"ם קורא לו מתקן כי יצרו הרע, כעסו, מקבל הרגעה? בוודאי לא תיקון.

יסוד המחלוקת: גדר מקלקל ומתקן

יש כאן איזו מחלוקת בין רמב"ם וראב"ד, הגדר של מקלקל ומתקן.

הרמב"ם סבר שכאשר הוא עושה פעולה והיה לו עדיין איזו הנאה מסוימת, זה נקרא מספיק כדי להיות מתקן.

הראב"ד רואה את זה איכשהו שצריך להיות ממש פעולה חיובית. אפילו היה לו מזה קצת נחת רוח, אבל אם בכלליות היה דבר שלילי שהוא לא רוצה, זה נקרא מקלקל. לא בגלל שהוא לא רוצה, בואו נבין זאת טוב יותר. אנחנו לא מדברים על ענין שוגג, אנחנו מדברים כאן על מזיד. כי אם אתה אומר בגלל שהוא לא רוצה... לא, הראב"ד מסכים שהוא רוצה, כי הוא בחמת כעס.

ביאור המחלוקת

הראב"ד רואה... קודם כל, צריך לומר שיש קושיה בגמרא. הגמרא שואלת את הקושיה, והגמרא, לפי רש"י והראב"ד, מפרשת הגמרא אומרת אמנם שבגלל זה זה לא תיקון, כי הוא כעובד עבודה זרה. הרמב"ם למד אחרת את הגמרא. ממילא לפי הרמב"ם זה לא עומד בגמרא.

אבל אם אנחנו רוצים להבין את הסברא, צריך פעם להבין שאצל הרמב"ם... אגב, הרמב"ם היה מאוד נגד כעס, כן. הרמב"ם אמנם פסק שזה כעובד עבודה זרה. אבל בכל זאת, מכיוון שהאדם שיש לו מידות רעות, הוא נרגע מזה, זה אומר שיש לו תיקון.

הראב"ד אמר שזה לא תיקון. מכיוון שזה כעובד עבודה זרה, זה נעשה תיקון. אדרבה, האדם נמצא עכשיו במצב של כעובד עבודה זרה, לא אכפת לי. זה לא דבר טוב. אין דבר כזה שאדם מרגיע את יצרו הרע, הוא התמסר, כמו שאתה אומר, הוא נרגע. הגמרא קוראת לזה "נחת רוח ליצרו". או שמתקנים את יצרו? אנחנו אמנם את היצר הרע לא תיקון. כך הוא פסק הראב"ד.

נפקא מינה: האם מוסר והלכה הולכים ביחד

זו מחלוקת רמב"ם ראב"ד, האם מה שאומרים במוסר, מה שעומד בהלכות דעות שכעס הוא כמו עבודה זרה, האם זה עושה חילוק בהלכות שבת. זה אמרתי. אתה מסכים?

אדם יכול לומר, כן, זה מאוד טוב, כשאני אומר דרשת מוסר אני אומר שזה קלקול גדול, אבל בהלכות שבת זה נקרא תיקון. כך היא שיטת הרמב"ם. אבל הראב"ד אומר לא, ששיעור המוסר עם שיעור ההלכה צריכים ללכת ביחד. אם בהלכות מוסר זה קלקול, גם בהלכות שבת זה קלקול.

קושיה: למה לא תהיה כל מלאכה מקלקל

צריך להחזיר את זה לקושיה, כך זה בכל הלכות שבת. הקושיה כשבשחיטה נעשית השאלה ששחיטתו נעשית פסולה בגלל שהוא מחלל שבת. אבל עם הראב"ד צריך בכל מלאכה אתה יכול לומר שהוא כפוף ביד יצרו, וממילא זה אומר שהוא מקלקל.

תירוץ: הלכות שבת הן לשוגגים

אבל אפשר מזה לומר תירוץ, כי מדברים על שוגג. כל הלכות שבת, הם עשו כלל, הלכות שבת זה לשוגגים, כי מזיד, הרי אין יהודי מחלל שבת במזיד. אז, כל הדבר הוא לשוגג. אז בשוגג, כשהוא עושה איזו מלאכה, הוא עושה

עליהם שלשה? למה בכלל חילקו אותם לשלושה? היה אפשר לומר אחד, והאחרים היו מעין. הרמב"ם אמר קודם שיש מעין, יכול להיות יותר מאב אחד מאותה משפחה.

אז אומר הוא כאן דבר כזה, אומר הוא, זה ברור, מעניינים, מעין. למה לא אגיד שבורר הוא מעין הזורה, לא מלאכה נוספת? למה זה נוסף? אומר הוא, חז"ל כבר חישבו את זה בנפרד. למה? **מפני שכל מלאכה שהיתה במשכן מונים אותה בפני עצמה**, כל מלאכה שהיתה במשכן סופרים בנפרד.

דיון: הקושי של התירוץ הזה

דובר 2: זה תירוץ מאוד קשה, זו שאלה טובה. איך חילקו שבמשכן היתה מלאכה כזו? כי אתה לא יודע מה היה במשכן, זה היה עובדה. במשכן השתמשו בכל הדברים האלה. אני מסכים. אבל השאלה שלי היא משהו אחר. אבל היתה חשיבות נוספת. במשכן גם עשו בורר עם שלב 1 ושלב 2? אני לא יודע מה. פעמיים עם היד הראשונה והיד הימנית? זה צריך בכל זאת להיות איזו מציאות שמחלקת את זה.

דובר 1: ובזה הם נעשים נפרדים. רק עכשיו אתה שומע שהם נעשים נפרדים בזה. כי זורה הוא סוג אחד של פעולה עם הרוח, ובורר הוא פעולה אחרת עם הברירה. אתה רוקד בשדה עם השיר, ואחר כך רוקדים את זה באופן אחר בכלי שמרקים. אם כך, החילוק הוא סוג הדרך. רק לרמב"ם יש קושיה, לגמרא יש קושיה, שזה אותו ענין. זה יכול היה להיות כמו חורש וחופר. הענין הוא תמיד כשהפועל יוצא נעשה. מה נעשה הפועל יוצא? שהפסולת והאוכל נעשו מופרדים. אז כל השלושה הם דרכים של הפרדת הפסולת מהאוכל. ולמה אומרים שלושה סוגי דברים?

על זה התשובה היא שזה אמנם אחד מעינו של שני, שלושה פועל יוצא, אבל יש שלוש צורות פעולות שונות של דברים. אחד עושים עם נפה בדרך, אחד מנפים על הרצפה בשדה, והם נראים אחרת. מה ששם מפורק, שם לא אחת מה...

דובר 2: כן, כך זה הזריה אחרי התבואה. אבל באמת, המלאכה הנוספת היתה, ממילא מובן מה הוא שואל על עצמו.

דובר 1: כן, אוקיי.

הלכות בורר בפרטיות

בורר בכלים לעומת בידו

אומר הרמב"ם הלאה, הולך הרמב"ם לספר לנו כאן קצת הלכות של בורר. כל הלכות בורר עם הדאגה, להוציא את העצמות מהדג, ויש את חמש הדאגות השונות. כן, אבל הרמב"ם עושה את זה בקצרה מאוד. אומר הרמב"ם, **"הבורר אוכל מתוך פסולת, אם בירר אוכל מתוך פסולת, או שהיו לו שני מיני אוכלין"**, יש שני סוגי אוכל, והוא בירר אחד מהשני.

זה אומר, אפילו הם לא אחד הוא אוכל ואחד הוא פסולת.

דובר 2: לא, שניהם אוכל.

תרגום לעברית

דובר 1: אז כך, אם עשה זאת עם הכלים שנעשו כדי לברור, **"בנפה ובכברה"**, עשה זאת עם נפה. הוא מתכוון גם אוטומטית שכשמדברים על סוג של בורר, הוא מתכוון לומר שמדברים על דבר שהוא אבק, כן. הוא מכניס לזה שהבורר האמיתי יכול להיות רק סוג של בורר.

דובר 2: כן, כברה זה לדעתי גם סוג של כלי שבורר דברים גדולים יותר קצת, לא? אוקיי. כלי שנעשה לכך. אבל אין לך תפוחים ותפוזים, אין על הכברה הזו. נכון.

דובר 1: בקיצור, אצלנו יש סוג של כברה משהו שיכול להפריד תפוחים מתפוזים. אז, אם עושים זאת **"בקנון ובתמחוי"**, עם כלים, עם סתם קערה שזה לא הסדר ל...

זה לא הדרך. הוא שופך זאת כך, והמאכל נופל למטה, אבל זה לא כלי שמיוחד לכך. כלומר, זו לא דרך הברירה, זו לא הדרך של עשייה, אז **פטור**.

אבל מה שמותר לעשות הוא, **מותר לסחוט אוכל של ענבים לתוך אוכל**. מותר לסחוט ענבים ישירות לתוך האוכל. למה? **שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא**. משקה שבא לתוך אוכל, סליחה, הוא היה עד עכשיו בענבים כחלק מהאוכל, ומיד אחרי היציאה הוא חלק מהאוכל החדש. אז הוא לא מפרק אוכל מאוכל.

זו הלכה מעניינת וחינוכית, כי נעשה כאן איזה מפרק, זה רק נעשה מיד בטל. הוא סוחט את זה עם האוכל, נכון? הוא יושב ליד השולחן והוא שם לתוך הקומפוט שלו קצת מיץ מהענבים, אני יודע. או כמו שאנשים יש להם אחר, עם לימון, הוא סוחט את זה לתוך הסלט. למה זה לא מפרק? כי הוא לא עושה משקה. מפרק פירושו שהוא עושה מיץ. הוא לא עושה מיץ, אתה מזלף קצת לימון מהלימון, אתה שם לימון בדרך הזו בסלט. כך אפשר לראות את זה.

סוחט כללי — דורש וחיוב

אבל הסוחט כללי שאין בו אוכל, אבל אם הוא סחט לתוך כלי שאין בו אוכל, **הרי זה דורש**, זה נקרא כהלכה דורש. דורש דריכת זיתים וענבים. אמרת דריכת זיתים וענבים, מעניין. הרי זה סוחט, אוקיי, נראה מה המילה דורש אמרת. זה לא דריכת זיתים וענבים. זה בגדר של מה שאמרת זה עתה, זה נקרא דורש. דריכת זיתים וענבים. וקהילה. זה האחד שמכניס קהילה קטנה, הוא נראה כבר כמו פעם. אוקיי, כן. יין חולה ולטחה אוכל, אם אחד חליפה דיברנו גם מפורק, אם אחד אבל חולב חולב חולב—

מלאכת מפרק (המשך) — חולב לתוך האוכל

דובר 1: אוקיי, הוא מתכוון לומר את המילה כאן סוחט, זה זורה, אין לו... הרוחות יודעות את שמי. זה בגדר של מה שאמרת זה עתה, זה נקרא הזורה חייב. מה שהוא מתכוון כאן לומר הוא, הוא אמר עכשיו לעצמו, אפילו אחר כך הולכים לשים בכלי אוכל, או מה. או אפילו הוא עושה את זה לסעודה שלו, אבל כאן זה נעשה בכלי. זה ה... אפילו הוא שם חלה קטנה, הוא לא נראה כמו פעם. אוקיי, כן.

והחולב לתוך האוכל, אם אחד, חלב דיברנו גם מפרק, אם אחד אבל חולב פרה ישירות לתוך האוכל, **או היונק בפיו**, או הוא שואב את זה אבל ישירות לתוך הפה, זה גם אף פעם לא נעשה משקה שהוא דבר נפרד שנעשה מפורק מהאוכל, **פטור**. ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי, כי אז ממש הוציאו את המשקה מהמקום שבו היה. טוב מאוד.

הקשר בין זורה, בורר, ומרקד

כך גם יש דש, דש הוא דרך אחת של... זה מעניין, כי דש למדנו שזה יותר כזה דבר כללי, זה משהו כמו יותר כזה מפרק, לא רק דש, כי דש הוא סוג של פעולה שסוחטים משהו ה... איך זה נקרא? החיטה, עד שזה יוצא מהקליפות, או משהו כזה. שניהם דומים לכל הדברים האלה. עכשיו נראה הרמב"ם הולך לומר למה יש נוסף דש, נוסף זורה ובורר. הלאה, אבל זה גם, לפי מה שהוא אמר עכשיו, דש הוא קצת אחרת, הוא תולדה של אחרת, אבל הזורה ובורר הוא ממש הרמב"ם מונה על אחד.

הזורה והבורר, כגרוגרת, השיעור הוא כגרוגרת חייב. אומר הרמב"ם, **המכבץ**, מכבץ כבר היה לנו, מכבץ פירושו לעשות הפרדת גבינה מהמים שיש בתוכה. היה לנו קודם ששמים חתיכת קיבה, זה ענין של בורר, כי עושים שהגבינה תיפרד משאר החלקים. **הרי זה תולדת הבורר**. אומר הרמב"ם, מה יש עוד? אם לאחד יש משקין ויש בתוכם שמרים, יש בתוכם חתיכות קליפות, ולוקחים אותם החוצה, הוא גם בורר הלא טוב מהטוב, לוקחים החוצה את השמרים מתוך המשקה, **הרי זה תולדת בורר, או תולדת מרקד**. הרמב"ם, נראה עוד מלאכה שהיא אותו סוג של דבר, להוציא להפריד טוב מרע, וכדומה.

למה זורה, בורר, ומרקד הם שלוש מלאכות נפרדות?

אומר הרמב"ם, איך יכול להיות שזה או בורר או מרקד או זורה? אומר הוא, אני אגיד לך למה. כי זורה, שלוש המלאכות, זורה, בורר ומרקד, **דומים מענייניהם זה לזה**, הם מאוד דומים זה לזה. כולם זה להפריד את הקמח מהלכלוך, או להפריד את החיטה מהקליפות. שואל הרמב"ם, **מנה אמרו**

יכול לאכול אחד. אבל כאן אתה רואה שהרמב"ם אומר, אם הוא לא אוכל מיד, אז בין הערביים...

דובר 1: לכן אומרים המפרשים שאם אחד מכין עכשיו את הסעודה שהוא הולך לאכול עכשיו, והפוסקים עומד עד השעה הבאה, זה לא אומר ליד הפה. זה לא אומר לסעודה הנוכחית, לא ליום ראשון בצהריים. זה אומר לסעודה זה רק תיקון אוכל. אבל מה שאין כן לא, זה נראה יותר דומה לבורר, אז זה בורר, אז חייב.

דובר 2: נכון. טוב מאוד.

מלאכת משמר — סינון יין

נלמד על משמר יין. משמר יין, מה זה? אב או תולדה? זה בורר.

דובר 2: לא, זו תולדה. אני לא יודע. אני חושב שזה בורר ממש. זה לא נראה שזה צריך להיות רק... אין הבדל.

דובר 1: המשמר יין... המשמר יין, שאחד מניח את היין בסינון שיהיה נקי. וכן שאר המשקין במשמרת שלהם, במשמרת, באלה שלהם שמשמשים לאותו משקה. וכן, כשאחד לומד מתלמיד באופן... באופן התפשטות, צריך לדעת אותו...

בורר — משמר יין (המשך)

דובר 1:

לא, זו תולדה. אני לא יודע. לכאורה זה בורר ממש. זה לא כמו שזה רק... אין הבדל.

ומשמר יין, כשאחד מניח את היין שמרים בסינון שיהיה נקי, **וכן שאר משקין במשמרת שלהם,** באלה שלהם שמשמשים לאותו משקה, **חייב. והוא,** מתי לומדים זאת מתלמיד? **באופן אוכל מתוך פסולת.** צריך לדעת, למי הוא השווה שם? אחד מהרבנים, למשמרת. **והוא שישמר כגורגרת,** שהשיעור יין נקי שמרים, או כל השיעור? לכאורה השיעור שהוא משמר. כמו כל השיעורים, התיקון הוא כגורגרת.

בורר — מסננים יין שאין בו שמרים / מים צלולים

אבל, אומר הרמב"ם, משמע זה אסור דווקא דרך משמרת, אבל אסור לסנן יין דרך מסננת כדי לעשות אותו נקי מאוד, אם אין ממש שמרים. **מסננים יין שאין בו שמרים, או מים צלולים,** או מים נקיים שרוצים לנקות קצת יותר, **בסודרין ובכפיפה מצרית,** במטלית. זה לא במשמרת, כי אז זה משהו שלא בדרך, כך זה נשמע. במשמרת אסור. אבל בסודרין או בכפיפה מצרית, שכפיפה מצרית פירושה כמו סל, שיש בו חורים קטנים, חורים קטנים, **כדי שיצולו ביותר,** שיהיה יותר נקי, זה רק מנוקה יותר, לא נעשתה מלאכה.

בורר — נותן מים על השמרים / ביצה על חרדל

ומפני זה מותר ליתן מים על השמרים כדי שיצולו, שיצא... יהיה צלול. יהיה צלול מה? המים. פירושו מסננים את המים דרך השמרים? אני מתכוון רוצים להוציא את מעט היין שנשאר עוד בשמרים. לא, כמו שלמדנו קודם לגבי קידוש, זוכר? שהאפובי הוא... כן, השמרים יהיו דקים מאוד. רוצים לסחוט כמה יין יש עוד, אבל זה לא אומר... זה לא יין מסונן. ממש לא, זה משהו אחר. אני לא מבין את כל הנושא. דרך זה הוא עושה מה? הוא מוציא את היין מהשמרים קצת, אבל זה לא נקרא בורר.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

אוקיי.

אותו דבר, ונותן ביצה טריפה.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

ונותן ביצה טריפה על גבי חרדל כדי שיצוף.

פטור, זה לא איסור דאורייתא. הרמב"ם יחשיב זאת מאוחר יותר בין המלאכות דרבנן.

דובר 2: כן, זה פטור אבל אסור. "אינו פטור" פירושו פטור אבל אסור.

דובר 1: כן, כן.

אבל מה מותר? **"ואם בירר בידו לאכול לאלתר,"** יש כאן שני תנאים, גם בידו, אבל באופן של בחירה לאכול לאלתר, זה אכילה מיד, כלומר לא בחר, זו דרך אכילה, וזה מותר. אם זה לאכול לאלתר, זה השני, גם בידו, כלומר אפילו לא עם תמחוי, הוא עושה זאת עם ידו, וגם הוא עושה זאת כדי לאכול מיד, אז זה מותר.

בורר פסולת מתוך אוכל — חייב אפילו בידו

אבל זה רק, יש עוד תנאי, בואו נלמד עוד קצת, זה רק כשעושים אוכל מתוך פסולת. אבל **בורר פסולת מתוך אוכל, אפילו בידו חייב.** על זה לא עוזר, פסולת מתוך אוכל זה הרבה, אז חייב אפילו בידו, לא עוזר שזה בידו, או בקנון ובתמחוי פטור, אין זה בפסולת, כי לוקחים החוצה את הפסולת.

תורמוסין — מקרה מיוחד

אומר הרמב"ם, ממילא יוצא הלכה כזו, שבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן, שאם אחד בוחר תורמוסין, שזה סוג של קטנית, והוא בוחר אותו מהקליפות שלו, **חייב.** למה? לכאורה היה אפשר לומר שבורר אוכל מתוך פסולת לאכול לאלתר צריך להיות מותר. **פסולת שלהן ממתקין אותן כשהן שלוקין עמהן,** הפסולת היא לא ממש פסולת, למעשה זה משמש, מבשלים אותו ביחד, וזה גורם שהם נעשים טובים יותר כשמבשלים אותו ביחד. ממילא, נקראים שניהם כמו אוכלים? לא, זה יותר גרוע, צריך להיות כאוכל הרי.

דיון: למה תורמוסין חייב?

דובר 2: למה נעשה התורמוסין לפי זה פסולת? למה נעשה התורמוסין פסולת בגלל הפסולת שלהן? מאוד מוזר. זו שאלה טובה. אני רק הבנתי כך, שממילא פירושו לא כמו שלוקחים החוצה את האוכל מתוך פסולת? אבל הוא היה צריך לומר שזה נעשה כמו מברר אוכל מתוך אוכל, שני מיני אוכל. זה משהו יותר מזה, זה משהו יותר גרוע, לא היה בורר פסולת מתוך אוכל.

דובר 1: הוא אומר כי התורמוס עצמו מר מאוד, לא אוכלים אותו בכלל עכשיו, אפשר אותו, לכאורה זה לא אוכל לאכול מיד, כי זה עדיין מר. אז הפסולת, הוא נקרא האוכל לגבי התורמוס, כך הוא אומר. מעניין. מה שנקרא תורמוס והשני נקרא פסולת, הוא אומר ברור שזה העיקר. אבל הוא אומר משהו שלמעשה כשאדם בורר מתוך פסולת, והתורמוסין עדיין לא ראוי לאכילה. אז זה הפוך.

בורר לאוצר — להניח לאחר זמן

הבורר אוכל מתוך פסולת בידו, הוא לוקח זאת ממש בידו, אבל **לאניחו,** זה להניח לאחר זמן, **אפילו בו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחייב.** זה מאוד מעניין, כי למעשה הוא לא עשה זאת עם שום כלי. למה לא יהיה זה לפחות כמו בקנון ובתמחוי? זה לא עוזר.

דובר 2: אה, למה זה לא עוזר? אז קנון ותמחוי מדבר גם לא כשזה בורר לאוצר? אולי בידו זו כן הדרך. אולי קנון ותמחוי זה לא דרך רגילה, אבל בידו זו דרך. קנון ותמחוי זה סוג של שינוי כזה? זה כך. אולי, אני לא יודע.

דובר 1: אם יש שני מיני אוכלין מעורבין, שני מיני מאכל, מותר לבחור אחד מהשני ולהשאיר את האחר לאכול מיד, אם הוא הולך לאכול זאת מיד. אבל כדי לאכול מאוחר יותר, **ואם בירר והניח לאחר זמן,** אם בחר בין שני האוכלים שמעורבים להניח לאחר זמן, **אפילו לבו ביום,** אפילו הניח זאת לאותו יום, **כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערביים, חייב.**

דיון: מה פירוש "לאכול לאלתר"?

דובר 2: נכון, אז מה הוא צריך לאכול? הוא לא חייב לאכול את שניהם, נכון? הוא אוכל את אחד מהם. בורר אחד מהם ומניח אחד מהם לאכול מיד. כלומר, הוא צריך לקחת את... הוא צריך להוציא כלאחר יד את הפסולת מתוך האוכל, לא, הוא אוכל אוכל מתוך אוכל. הוא לא אוכל משניהם. הוא

גם, כי זה משהו עכור, אבל זו לא בעיה. אני לא יודע, לא יודע.

בורר — חרדל שלשו מערב שבת / יין מגיתו

וחרדל שלשו מערב שבת, למחר ממחה ונותן לתוך הקלי, ואין אומרים לו הרי אתה בורר.

ממחה פירושו שיצאו החלקים הדקים יותר, החלקים הרכים יותר, ישאר חלק. נראה משהו כך. הוא סוחט אותו, ומזה יוצא, נניח, המיץ שלו או מה. ומה שיכול היה להיחשב כבורר, לא נקרא בורר.

וכן יין מגיתו — יין טרי שזה עתה נעשה, מה שקוראים תירוש — כל זמן שהוא תוסס, מותר גם. כל עוד זה עדיין תוסס, מה פירוש תוסס? זה עדיין מבעבע, זה עדיין לא נעשה יין, זה עדיין באמצע להיות יין. תורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודרין. למה? שעדיין לא נפרשו השמרים מן היין, וכל היין כולו כעכור. כשהיין עדיין מעורב עם השמרים, זה לא נקרא בורר. רק כשהשמרים כבר נפרד, מבין?

דיון: למה יין מגיתו לא בורר?

דובר 2:

מה איכפת לי? זה יותר גרוע מעכור, אתה עושה בורר גדול יותר אז. אני לא מבין.

דובר 1:

וכן החרדל כיון שיצף זה, אני כל כך מבולבל. פירושו, כשהוא הולך לסנן אותו, עדיין יצא הכל שמרים? זו המילה? הוא לא באמת יפריד את השמרים מהיין במקרה הזה? זה ישאר ביחד כי זה עדיין מעורב? אז מה הנקודה של הסודר? משהו עושה זה על הסודר? אני חסר מידע בסיסי על הסודר. איך זה יכול להיות? הוא עושה בורר. מה יש הבדל בורר קטן ובורר גדול? מבין את השאלה שלי?

ואין על השמרים שם פסולת או שם יין. אה, זה משהו קטן, לא קוראים לשמרים שמרים. זה סתם, הוא מפריד חלק אחד מהחלק האחר. זה מצחיק אותי, אני לא מבין את הסוגיה בבירור.

דובר 2:

זה פסל'מדיג.

דובר 1:

לא, אבל יש לזה קשר לאורח החיים. אתה רואה שיין מגיתו שותים כן עם השמרים. אבל הוא עושה את הסודר לאיזו סיבה, נכון? מה הסודר? הוא מניח אותו סתם בצד. הוא רוצה, מאיזו סיבה, הוא רוצה לשתות תירוש קצת יותר נקי, אבל הוא יודע שזה עדיין לא נקרא משומרים, זה כמו שהוא מסנן מים כשהוא עושה אותם צלולים יותר. זה עדיין לא פסולת. אז ממילא זה סתם כמו מפריד בין אוכל מתוך אוכל.

דובר 2:

אוקיי. אני שומע.

דובר 1:

ולכן, חרדל שיצא בן ארבעה שבועות, אין זה פסולת. במילים אחרות, פירושו שכדי שיהיה בורר צריך להיות דין פסולת. צריך להיות אוכל ופסולת. אם זה סתם אני אוהב קצת יותר טוב, אחד אוהב את החלק היותר עסיסי, אני יודע מה, זה לא נקרא בורר. זה החידוש הוא אומר. זה חייב להיות דבר שיש לו גדר פסולת ואוכל.

דובר 2:

אוקיי.

הטוחן — אב מלאכה

דובר 1:

אז. הטוחן. בואו נלמד הטוחן. אוכל, השיעור הוא כגרוגרת. לפעמים, אתה יודע שיהיה גרוגרת קמה, כן. וכן השוחק תבלין וסממנים ומחתכן, שאחד טוחן כל תבלין וסממנים, לא דווקא קמה הוא מתכוון לומר. אחד שיוצר משהו שיהיה אבקה מפרי או מה שזה לא יהיה, תבלינים, הרי זה טוחן וחיבב. זה פשוט לכאורה, זה אב טוחן, זו לא תולדת טוחן. זה ממש טוחן. הגמרא מדברת הרבה, יש גזירה שלמה של רפואה, של פסיקת סממנים, זה טוחן.

הטוחן — תולדות

עכשיו מה זו תולדת טוחן? והמחתך ירק תלוש, שאחד חותך ירקות כמו שכבר אמרנו קודם, לחתיכות קטנות, הרי זה תולדת טוחן. זה גם נקרא תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים להנות בנסורת שלהם, שאחד חותך עצים כדי ליהנות מהנסורת, מהאבקה כביכול, הפירושים של העץ, או השף לשון של מתכת, שאחד מגרד פירושים מחתיכת מתכת, חייב משום שוף כל שהוא. כן, הרמב"ם מביא את שני הפירושים, נכון.

דיון: למה נוסר עצים תולדה?

דובר 2:

אבל לכאורה למה זו תולדה? לא אוכל, גרוגרת היא רק שיעור של אכילה. כאן הוא לא משתמש בזה לשלו, אני לא יודע מה.

דובר 1:

אומר הרמב"ם, אבל המחתיך עצים, אחד חותך עצים, ובחיתוך העצים יוצאים גם פירושים, אבל העצים כבר לא דבר חשוב, אין איסור לחתוך אותם. הפירושים הוא רק חייב פעם אחת, אם שידקדק מהם, רק אם הוא חותך ממש חתיכות קטנות. אז הפירושים וחתיכות העץ הקטנות זה גם סוג של טוחן, והשיעור הוא כדי לבשל כגרוגרת מביצה.

המרקד

אז, המלאכה הבאה היא המרקד, גם סוג של בורר, כמו שהרמב"ם אמר מה שעושים עם כברה. מרקד גם השיעור כגרוגרת חייב.

הלש — אב מלאכה

והמלאכה הבאה היא לש, גם לש פירושו ליש, הלש כגרוגרת חייב. הולך עכשיו הרמב"ם לתת דברים שדומים, התולדות של לש. אומר הרמב"ם, המגבל את העפר, אם אחד לש יחד עפר ועושה מזה דבר גוש, הרי זה תולדת לש. וכמה שיעור? כמה השיעור של הגיבול שזה נקרא תולדת לש? כדי לעשות פי כור של צורף הזהב. כלומר, מתי משתמשים בחתיכה קטנה של עפר לש? כדי לעשות תבנית לכור. למדנו קודם, אחד מה, יש תנור וכירים. אה, אני לא יודע. אני חושב שצריך לומר. פי כור, כלי קטן שצורף הזהב משתמש כדי... כור זה סוג של, כור פירושו תנור, כמו כירה, אבל קטן. בטח שצורף הזהב לא משתמש בהרבה, קטן. ורוצים לכסות את החלק הפתוח, מכסים, כמו שלמדנו ב... אם כיסו את ה... בתנור הטח. אותו דבר, כי הקרן גם, אבל יסתם ישתמשו בכמות קטנה שלא יהיה יקר.

הלש — תולדות

אומר הרמב"ם, הגיבול שטהור הוא רק בעפר, אבל אפר, מה הבעיה עם אפר? זה לא נעשה דבר לש. אותו דבר חול הגיא גם לא נעשה דבר לש, או מורסן שהוא לח ולא קיבוצו במים. צריך להיות משהו שאפשר עליו לעשות ליש. אומר הרמב"ם, הנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וקיבוצו במים, נעשה מהן דבר גושי ומתערבין ונילושין זה בזה, ונעשה כעין עיסה. משא"כ הדברים האחרים לא, אבל השומשמין נעשים כן. טוב מאוד. עד כאן פרק ח'.